

Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 25

Barcelona, 1 de juliol del 1938

Preu: 50 cèntims

Nació es una comunitat estable, històricament formada, d'idioma, de territori, de vida econòmica i d'hàbits psicològics, reflectits en una comunitat de cultura.

Stalin.

CATALUNYA I LA SEVA LLIBERTAT

cats centralistes i abassegadors i Catalunya, esclavitzada materialment, però amb l'ànima deixondida, feia improductiu tot intent de progrés que es volgués realitzar. Catalunya se sentia separatista d'aquell règim i obrava, enmig de les vergassades,

segons el dictat dels seus sentiments. En reconèixer-se el dret de Catalunya a la seva llibertat, quan l'adveniment de la República, el nostre país cessà en la seva actitud hostil i deposà la rebellia. L'Estatut que se li atorgà era migrat, però sa-

bia que la República, que encarrilava Espanya pel camí de la justícia, li possibilitaria les llibertats que desitgés, d'acord amb el principi de l'autodeterminació. Catalunya és un poble tradicionalment amant de la llibertat. En les èpoques an-

tigues destacava pel seu liberalisme, que Castella i tants d'altres pobles no podien comprendre. Les pràctiques feudals a Catalunya eren abolides o atenuades. La llibertat és innata amb la raça catalana. Les seves característiques nacionals, els elements que formen la seva potent personalitat, no admeten traves. Catalunya té un idioma propi, els catalans constitueixen una raça, el nostre poble té la seva economia, els seus costums, la seva psicologia, la seva cultura, la seva civilització en fi, inconfusibles amb les dels altres pobles, Catalunya és una comunitat que posseeix una manera peculiar d'ésser que no pot fer desaparèixer. Catalunya, separatista de la monarquia espanyola, tornaria a ésser separatista si arribés — cosa que amb la República no és possible —, un altre règim d'opressió; la llibertat és consubstancial amb la seva manera d'ésser. Amb llibertat, el nostre país és un element de progrés i de construcció que no regatejarà esforços per a dur endavant l'organisme estatal del qual forma part; sense llibertat, seria sempre, fatalment, un factor díscord que deturaria els passos de qualsevol que volgués caminar contra la seva voluntat col·lectiva. El món, avui, s'orienta, per imperatiu de la lògica, cap a les concentracions nacionals, cap a l'internacionalisme, i Catalunya, poble civilitzat, no es vol recludre dintre els murs esquitats de les fronteres, sinó sumar-se als avenços de la humanitat. Però les unions nacionals, les concentracions de pobles, no poden significar mai fusió, anul·lació de les diverses característiques; les personalitats espirituals i racials no poden esfumar-se. Un complex funciona només a condició que cada un dels òrgans pugui exercir bé la seva missió; des del mateix instant que s'intenta inutilitzar o anular un d'aquests òrgans, no és possible ja que el funcionament perdi, almenys en la mesura necessària. No es pot ofegar la llibertat dels homes ni es pot atacar la llibertat dels pobles; ho exigeixen els principis immutables de la civilització i l'esperit que avui ens fa aleinar i presideix la transformació del món, i ho exigeix també el sentit pràctic que ha d'orientar les normes mínimes indispensables per al regim d'un Estat.

Com més llibertat tingui Catalunya, major serà el seu rendiment. No és ara el moment de treballar per a créixer les llibertats col·lectives, com no és el moment de minvar-les. Cal, de primer, aixafar el feixisme que vol apoderar-se d'Espanya. Després, d'acord amb el nou esperit que plasmarà la República espanyola, d'acord també amb els principis federals que cada dia s'estenen més i amb la ideologia que guanya adeptes arreu, serà el moment de les ampliacions. Catalunya, avui, no malda per una llibertat sentimental, sinó que, com hem dit, es troba incorporada al concert dels pobles que tenen un concepte modern de la vida i cerca l'equilibri social del món. Les llibertats dels pobles, en l'actualitat, es basen en raons econòmiques i culturals, estructurades segons les particularitats de cada comunitat humana; el parralisme, ara, ha quedat circumscribit al folk-lore. Catalunya, com tots els pobles moderns, no vol la llibertat per a aïllar-se, sinó per a poder formar un organisme superior com més vast millor. Només l'imperialisme, en els nostres dies encarnat pel feixisme, pot esclavitzar els pobles i negar el dret d'autodeterminació.

J. ROURE-TORENT

Des d'antic, "Espanya" no significa altra cosa que una expressió geogràfica. Es la vella "Hispania". No va ésser fins a una època força acostada a nosaltres que tingué un sentit polític.

Si reposessem la literatura clàssica catalana i les velles fonts de la nostra història, sovint trobarem que s'hi parla d'"Espanya" i de les "Espanyes"; la crònica del rei Jaume I és pròdiga en les cites d'aquesta naturalesa. En aquells temps remots la península hispànica es trobava organitzada en diversos Estats totalment independents els uns dels altres, sense cap vincle d'unió; el mot "Espanya" era un denominador comú de totes les nacionalitats que componien el territori peninsular. Més tard, els monarques de Castella sumaren al seu regnat les diverses nacionalitats hispàniques, i l'any 1714 restà completada la unificació, que ha perdurat fins ara; amb l'excepció de Portugal, totes les nacionalitats de la península, de la vella "Hispania", es trobaren centralitzades dins una mateixa entitat política, constituint un sol Estat, que prengué el nom d'"Espanya".

Si el dret de conquesta, el despotisme, el terror i el sistema centripèt d'administrar el govern pogueren mantenir somertes durant un temps les ànsies de llibertat i les característiques de les diverses nacionalitats, aviat es manifestaren les diferències i el malestar va créixer amb ritme accelerat. Espanya, l'organisme polític unificat, era una cosa artificial; la imposició per la violència de mètodes, lleis, usos i costums estranys a territoris i gentes que es trobaven tan allunyats d'aquells que els implantaven com s'hi podia trobar no importa quin país exòtic al clima de Castella, en comptes de llimar les diferències i les protestes i d'absorbir les distintes característiques nacionals, obria un abisme cada dia més acusat i afermava les personalitats. L'Estat espanyol vivia entre lluites, sordes la majoria de les vegades, obertes i tumultuoses en moltes ocasions, que feien estèril qualsevol intent constructiu que es volgués emprendre; la degeneració progressiva de la monarquia espanyola contribuïa eficaçment a aquesta obra de descomposició. L'esperit comprensiu no era pas un dels trets més remarcables de la raça castellana; l'ànima no es doblega mai pressionada per la força.

L'enquadrament de les nacions hispàniques dintre un sol organisme estatal només és possible, harmònicament, a condició que cada un dels pobles que tingui la consciència desvetllada gaudeixi de la llibertat necessària per a desenvolupar la seva existència en concordança amb la manera pròpia d'ésser. Es la manca d'opressió, el sentit de la llibertat, el no trobar-se abassegades per un centralisme que imposa unes condicions de vida sense preocupar-se de si s'ajusten o no a les característiques de cada entitat nacional, el que fa que les col·lectivitats se sentin unides per a laborar conjuntament i a interès de la comunitat política. L'exemple d'Espanya sota la monarquia és ben eloqüent: la pugna que existia entre l'organisme centralitzador i les nacionalitats amb consciència desvetllada constituïa un divorci que no podia ésser més profund.

Catalunya, amb la seva forta personalitat nacional, era la que més sofria de la unificació imposada i era, en conseqüència, la que mantenia l'esperit de revolta més latent. Espanya pagava els seus pe-

APUNTS

VANITAT DE VANITATS

¡Yes, qui m'ho havia de dir, un any ençà, abans d'anar a la guerra, que un dia em miraria la mort tan cara a cara! Però, és així. És tal la realitat present i és tan gran la tragèdia de cada moment, que de mi ha fugit, fa temps, tota mena d'il·lusions individuals. No permeto, en el meu fur intern, que darrera el meu amor propi s'hi escudi cap forma de vanitat. Ni la literària. Recordo, per cert, que un dia vaig escriure, recolzant-me en Montaigne, sobre la "Vanitat literària". I la veritat és que avui sento la vanitat d'escriure sobre la vanitat.

Es clar que això és relatiu. Té valor, només, en relació a l'alta aspiració meva d'aquests moments: la Unitat essencial del món, tal com es reflecteix dintre la varietat de la Natura. S'expliquen així els meus contactes diaris amb ella, sobre els quals he escrit prou.

Foren les jornades de l'hivern darrer, en el front de Terol, les que gestaren, i continuen gestant, aquesta transformació dintre meu. El despullament total de mi, que allà vaig conèixer; una nua tal, que, més que mai, m'acostava a Pascal; aquell absolut desèiximent, tant moral com material, de tota impediment, va tenir per a mi, un resultat imprevisit: em va refermar en mi mateix, d'una manera, en el fons, definitiva. Es comprendrà, essent així, doncs, que la llum que havia començat a veure en la "Vida de Ramakrishna" (que havia llegit abans de pujar a la Serra), augmentés, encara, després de la lectura de la "Vivekananda" i l'"Evangeli universal". (Aquesta sèrie de tres volums constitueix l'"Assaig sobre l'acció i la mística de l'Índia vivent de Romain Rolland".)

Dic que aquelles experiències m'han confirmat, en el fons. En efecte, m'agrada repetir la meua ascendència del món antic i la meua inclinació pel pensament estoic. Em plau, però, encara més, ratificar la gran influència de Pascal, en el punt crític de la meua formació i la de Montaigne, en el de la consolidació. Però, de molt lluny, amb l'esperit de finesa i de geometria, em ve també el pregon anhel de realitzar en mi la Unitat.

No serà de massa que digui aquí l'efecte: que em féu una

recensió del llibre de Gurevits. Es tracta de l'obra pòstuma d'aquest jove suïcida. Per bé que, tot i cercar-lo molt, no vaig aconseguir trobar el llibre, la recensió donava prou una idea del seu contingut. I aquesta idea, que portà el seu autor a la follia, no era altra que la realització d'una síntesi del pensament europeu.

Ara bé, la idea que mou el geni colossal de Vivekananda, no és altra que fer una síntesi de les religions. Aquest genial hindú, entén, però, de tal manera la religió "vedàntica", que a través de l'assaig precursor de Romain Rolland, es veu com el seu objectiu no és altre que el perseguit per la ciència d'occident.

I bé: d'aquelles experiències no me'n pervingué l'esfondrament anímic que es podria suposar. Esfondrament que, si no recordo malament, caracteritza les notes del diari d'Otto Brau, que vaig llegir en els primers números de la "Revista de Catalunya", i que si no em falla la memòria, d'elles n'ha estat exhudada alguna en els números apareguts darrerament.

I és que la nostra posició entra de ple en les grans realitzacions de l'esdevenidor. I en l'esperança d'aquesta lluminosa al·ludada, lluitem agermanats amb els hindús i els xinesos, per tal de seguir a la U. R. S. S. triomfant. Nosaltres som els primers de saber, com Spengler, que l'Occident està en decadència. No ens cal, per això, haver estudiat filosofia. Sabem, també, que el món ha canviat de base, i que en aquest tan vanat Occident, només en les nostres terres assolades i en el pit dels nostres combatents, viu encara la seva civilització.

Ara mateix acabo de saber l'ordre de partida per a demà. Venint, pel carrer, respirava, ja, una atmosfera d'altitud. En altres temps, havia ansiat un gran canvi; la realitat d'ara, m'ofereix l'imprevisit i el desconegut a cada pas. Bella, meravellosa, és aquesta horta valenciana que deixo. Sé, però, que les terres on vaig m'han de revelar noves bel·leses i qui sap quins dolors. Sé, també, que les coses que passi afermaran, encara més, la meua fe en els alts destins del meu poble i de la humanitat.

Josep SOL

UN HOME DE PES

Deladier — Nosaltres ja estem a punt...
John Bull — Oh, prou, prou. Ja ho sabem que els francesos són gent lleugera.

Meridià Passeig de Pi i Margall, 29, pral. Telèfon 12289. Barcelona

GEGANTS DEL NORD

CANENCIA

El comandant Bueno em digué a Ontaneda que el capità ajudant podria servir-me de molt en la meua informació pels fronts. Vaig demanar a Bueno que me'l presentés com més aviat millor, car m'era d'urgència enviar una crònica diària a la premsa. Malgrat la meua insistència en demanar la presentació, els dies passaven i jo em veia obligat a voltar sol per les línies de vanguardia.

EL COMANDANT ARTUR CANENCIA

—Però on és aquest capità ajudant?— vaig preguntar a crícs al Cap de la segona Columna, una tarda que ens trobàvem a la comandància d'Ontaneda.

El comandant Bueno em donà explicacions. Canència no parava enllac. Es llavors a les quatre del matí i recorria diàriament quaranta quilòmetres de front. No hi havia parapet del seu sector on ell no posés el nas. Finalment, un matí, a les deu, trucà per telèfon des de Corconte. Vaig aprofitar l'oportunitat per dir-li que no es mogués d'allí fins que arribés un "comunicat especial" que portava un cronista de guerra. Immediatament vaig sortir disparat amb el cotxe, cap al front. A la porta del balneari — Corconte — que servia de caserna d'allotjament a la Brigada comandada per Antoni Berna hi havia diversos oficials.

—El capità ajudant Canència? — vaig preguntar-los.

—Servidor.

Li explico que allò del "comunicat especial" era una invenció. No hi havia més qüestió oficial que la d'aconseguir de veure'l, fos com fos. Rigué del pretext i començà la visita als fronts.

Pau Corral diu que a la Comandància hi ha tipus tan originals com certs milicians. I sense donar voltes al que sap, ho conta directament. Es tracta, precisament, de Canència. Corral mira de reüll el capità ajudant, que exclama tallant:

—No vinguis amb xistus, Corral. Tu sempre seràs el mateix...

Però nosaltres l'aníem. Ens interessa saber quelcom d'aquell home. Pau espreme el suc d'una història. Artur Canència Pariseno marxà de petit a les Amèriques. Com tots els nois del nord d'Espanya, portava exaltada la fallera de conquestes. Esperit inquiet i ambiciós, topà amb el drama natural de la realitat. Més d'una vegada esgrimí la contumències dels seus punys closos contra els capatassos sobers i violents. Però, al matí següent, el petit muntanyès havia d'agafar el farcell i llançar-se a una nova odissea. I així, durant alguns anys. Fins que anà a raure a Nord-americà. ¿Com s'ho féu Canència per tal de muntar un cafè a Nova York? Ningú no ho sap, però el cert és que fou propietari d'un cafè que s'anomenava "Yulsite Planes". Canència, que anava amb freqüència a Mèxic, es trobà, de sobte, que la policia li imposava multes extraordinàries. I ja fart de la policia traspasà el negoci per vint mil duros. I immediatament es dedicà a mil negocis diferents, que acabaren amb el seu darrer dòlar. I, sense ni cinc cèntims, embarcà cap a Espanya, un dia de primavera...

Home d'esquerres, la rebel·lió el porta al front. Se'n va a Mataporquera i el nomenen sergent. El seu nom, però, no comença a sonar fins el 9 d'octubre del 1936 en que, amb alguns voluntaris, un canó del 7 i mig i dos morters Valero del 81, es llança contra el Cim de Barruelo, posició enemiga de gran valor estratègic. Els rebels replicaren amb foc intensíssim de contrabateria, però Canència s'imposà als temerosos i impedí que fos tallada la carretera de Valverzo a Mataporquera. Les granades destructores de Barruelo de Santullán aconseguiren centrar-se damunt d'un comboi lleial i els conductors deixaren els camions abandonats. En un d'ells hi anava el Comandant Militar. Sol·licitats voluntaris per tal de salvar-lo, es presentà el sergent Canència, que amb la seva sang freda omplí d'admiració les forces de la posició del Collado, que presenciaven el combat. La figura seca i vibrant de Canència es va perdre un moment entre el fum i les explosions dels obusos enemics, però aconseguí salvar la vida al Comandant Militar. Per això quan, ple de pols i de fum arribà a Mataporquera, algú li digué:

—Ets un colós! —

—Sóc — respongué Canència —, un soldat de la República, simplement.

Però l'endemà fou premiat el seu gest amb l'ascens a alferes. I a partir d'aquell dia, Canència es troba arreu. Un dia, el 4 de novembre, l'Estot Major ordenà un atac al poble d'Elechas i la seva vall per tal de restablir les comunicacions amb Valdebarribe, interrompudes per un cop de mà enemic. Amb trenta-dos voluntaris, Canència atacà furiosament i sorprené els rebels, els quals abandonaren la posició, que fou reconquistada immediatament. I sense deixar reposar els seus homes, en vista de la desbandada enemiga, atacà també Mont Bernorio, fent seixanta baixes a l'enemic i apoderant-se de trenta fusells.

Quan fou comunicat a Reinosa el resultat de l'operació, el Cap del Cos d'Exèrcit pujà immediatament a felicitar-lo i abraçar-lo en nom dels soldats i dels oficials, i davant del Comandant Militar.

EL BOMBARDEIG DE LA POBLACIO CIVIL EN EL SETGE DE BARCELONA, L'ANY 1714

Els salvatges de l'aire, com els diu la Premsa anglesa, han provocat una onada universal d'horror i repugnància amb llurs crims a Espanya i a la Xina. Han donat així una tràgica actualitat al problema dels bombardeigs aeris, del qual s'ocupen aquests dies els periodistes, els juristes i els Governos.

Avui és el feixisme internacional qui té el tristíssim privilegi dels bombardeigs de la població civil. Els progressos de l'aviació han proporcionat als salvatges de l'aire el mitjà de donar grans proporcions a les malifetes d'aquest gènere. Però l'instint dolent que ells mostren, l'han mostrat ja llurs similars de temps passats. I, d'això els catalans en tenim diversos exemples en la nostra pròpia història.

En aquest sentit és ben interessant de divulgar alguns episodis poc coneguts del setge de Barcelona, els anys 1713-1714. Són uns episodis ben mereixedors de la divulgació, sobretot en les presents circumstàncies, puix que les lliçons que contenen resulten tan aplicables avui com ahir.

Els episodis que anem a relatar corresponen al terrorisme militar que els agressors de Catalunya van usar l'any 1714 contra la nostra gent civil. Es tracta d'uns fets que provenen de la "guerra totalitària" de què en els nostres temps es parla, no és en realitat una cosa nova. Té molts antecedents, i en té especialment en la lluita que contra Catalunya va emprendre Felip V, aquell rei Borbó qualificat per un poeta nostre, Francesc Matheu, de "rei i lladre quinze voltes". S'entén, quinze voltes lladres, no pas quinze voltes rei.

Els alludits episodis del 1714 semblen de la guerra actual pels mètodes i per l'esperit. Quan van fallar a Felip V els seus plans per a aconseguir la ràpida submissió de Catalunya, el despit i l'odi li van inspirar ordres severíssimes als seus generals a fi que trenquessin la resistència dels catalans terroritzant-los i exterminant-los. Eren, en essència, els mateixos procediments usats ara. S'anava a atacar deliberadament la població civil, sense plànyer les dones, ni els vells, ni els infants.

El dia 23 de maig del 1714, a les deu hores de la nit, 30 morters i 6 canons iniciaren contra Barcelona assetjada el més fort bombardeig que fins aleshores hi havia hagut. Les famílies barcelonines que vivien a prop de les muralles, creient que el foc es dirigia contra aquestes, com era de regla militar, van sortir de llurs cases i van refugiar-se més endins de la ciutat, on, segons era de suposar, no arribarien les bombes, puix que aquells barris no constituïen cap objectiu militar.

L'endemà era capità. Només que els nervis, sempre en tensió, el destruïren físicament. Quedà com un espàrrec. Sec, floc, nerviós, però sempre formidable. Fins que un dia hagueren d'hospitalitzar-lo. Però abandonava el llit i se'n anava cap al front.

Fóra inacabable el relat de fets heroics d'aquest brau i senzill home del poble que es jugà cent vegades la vida per la República. Deixem per a una altra ocasió el relat dels fets més temeraris del seu pas pels fronts del Nord.

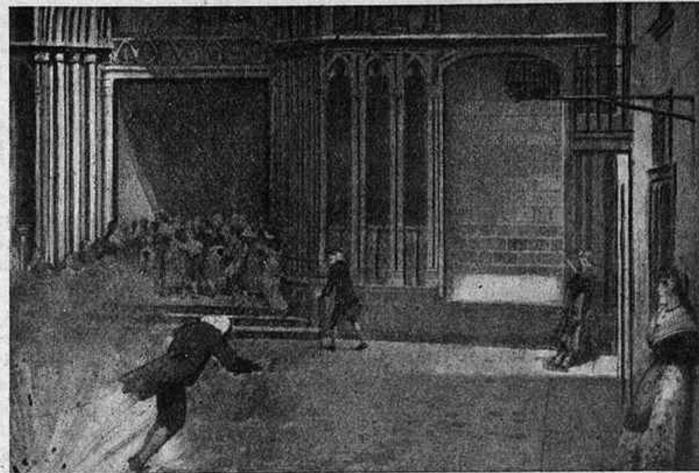
Juli VICENTE

fer caure una part de les bombes en llocs habitats, per tal que la població civil sofria directament les conseqüències del bombardeig, més tràgiques encara per ésser un bombardeig nocturn. No és, doncs, cosa nova, en les pràctiques terroristes dels militars de mala mena, de buscar les ombres de la nit per augmentar la intensitat dels danys.

El duc de Pòpuli va manar que vuit dels morters que tiraven damunt Barcelona en plena nit, es dediquessin exclusivament a llançar projectils a l'interior de la ciutat. Ell ja havia previst que els veïns dels llocs propers a les muralles es refugiarien en uns altres barris, i contra aquests va fer tirar. La tercera bomba va anar a caure entre la Rambla i el pla de Sant Francesc, i va matar 3 persones i en va ferir 18.

Els projectils van seguir caient durant aquella nit d'horror. Barcelona ja va veure, en el segle XVIII, escenes espantoses comparables a les de la guerra present. La gent fugia de les cases mig vestida i descalça, i anava corrent com folla pels carrers. Davant l'horrible espectacle, a les onze hores de la nit va disposar-se que s'obris el Portal de Santa Madrona, i per allí van sortir del recinte un gran nombre de dones, criatures i vells. Un fort

Això no era pas el que aquest volia. El seu intent era de terroritzar els barcelonins amb aquell bombardeig i decidir-los a la rendició. Quan va saber que un gran nombre de gent, fugint de les bombes, havia acampat vora la mar, va cridar Casse, cap de l'esquadra francesa que bloquejava Barcelona, i li va proposar que acostés els seus vaixells a terra i que aquests amb llur foc escorbessin la gent refugiada en els campaments, on predominaven les dones i les criatures. Així, pensava el duc, no fallaria l'explosió de pànic que ell volia produir. Però va succeir que el francès Casse era un home molt diferent de l'italià duc de Pòpuli, i va rebre amb disgust la cruel proposta. Va fer constar, donant una lligada d'humanitat, que en tota la seva llarga vida de militar no se li havia presentat mai un cas semblant, i que abans de donar una contesta havia de reunir en consell els oficials de la seva flota. Reunint el consell va ésser de parer que l'esquadra francesa no podia fer allò que se li demanava, si no rebia en tal sentit una ordre expressa del rei de França, Lluís XIV, perquè fins aleshores, deien els oficials, no s'havia donat el cas que les armes franceses servissin per a fer la guerra als indefensos.

UNA DE LES ESCENES QUE ES PRODUIREN A BARCELONA AMB MOTIU DEL BOMBARDEIG DE 1714

xàfec d'aigua va fer parar durant un quart d'hora el bombardeig, i la pausa va ésser aprofitada per a la sortida de més gent. Els fugitius — i consti que no es va deixar sortir ningú que estigués en condicions per a dur les armes — van buscar un resguard en els horts de Sant Pau, Vall-donzella i en els baluards del costat de Montjuïc.

Com que el foc venia principalment pel costat del que és avui Gràcia, les autoritats barcelonines van traslladar-se a llocs més segurs. El quarter general català va instal·lar-se al convent de Vall-donzella, els consellers de la Ciutat van instal·lar-se a les torres del portal de Sant Antoni, i els diputats de la Generalitat al convent de Sant Pau.

L'endemà, en fer-se de dia, les famílies que havien sortit de Barcelona van improvisar uns campaments a la falda de Montjuïc i a l'arenys que hi havia en el punt que avui ocupa el barri marítim de la Barceloneta. Amb tapissos, cobrellits i llençols van alçar tendes de refugi, fora de l'abast de les bateries del duc de Pòpuli.

Heus aquí la lligada que va rebre l'italià duc de Pòpuli, del francès Casse, el dia 24 de maig del 1714, durant el setge de Barcelona.

Tot relatant aquests fets històrics, vénen a la memòria molts episodis de la guerra actual. Allò que l'any 1714 va fer des de terra el duc de Pòpuli, allò que no va voler fer Casse des de la mar, ho fan ara a cada punt, des de la terra, la mar i l'aire els facciosos espanyols i llurs aliats estrangers.

El terrorisme de l'enemic no va ajupir els braus catalans de 1714. Ells van prosseguir la lluita heroica mentre van tenir forces materials. I bé: si no s'ha extingit, per dissort, la raça dels militars que fan la guerra totalitària, tampoc no s'ha extingit la raça dels catalans ni la dels altres pobles ibèrics que saben pagar, si cal, al preu del dolor, de la sang i de la vida, la llibertat i la dignitat, que són les dues coses que valen més en el món dels homes. El terrorisme de Franco, Mussolini i Hitler fracassà com el del duc de Pòpuli i Felip V.

A. ROVIRA I VIRGILI

ELS PLANYIVOLS RIDICOLS I ELS LLUITADORS ABNEGATS

Un costum profundament arrelat — tant si es tracta d'una simple afició com d'un vici indomable — troba gairebé sempre l'oportuna vàlvula d'expansió o el substantiu més o menys encertat que calmi o alleugeixi tota mena de desfici, neguits i enyoraments. Cap llei no s'oposa a semblants actituds i recursos: El bevedor està en un perfecte dret d'adoptar, encara que sigui amb un fals posat de tant se me'n dona, els conyac sintètics i corrosius, els aperitius elaborats per obra i gràcia de la farmacopea més rudimentària. Ningú no pot oposar-se que el fumador es dediqui a les herbàcies i contempli remugant el cigarret pestilent del qual es desprèn, en una diminuta piròcnica, un rastre d'espurnes. Com tampoc no és massa fàcil d'evitar que una persona acostumada a trobar-se amb marcada freqüència amb un bon plat de carn a la seva taula, decideixi, fulminantment, després d'unes setmanes d'obligada abstinència carnívora, rostit amb tots els ets i uts un fragment considerable del gosset pequinès, fins aleshores propietat de la seva més adorada i daurada amiga.

Podriem multiplicar els precedents exemples. Amb els exposats, però, n'hi ha prou per a esperar que hom voldrà acceptar que quan s'esdevé un període d'excepció amb la seva corresponent contribució en sacrificis, restriccions i privacions com el que ara vivim, el més convenient i indicat és entaforar en una zona reservada i discreta aquestes debilitats i no fer, en cap de les maneres, una qüestió prèvia de la solució d'uns problemes de petiíssima categoria en relació amb als múltiples de transcendència evident que la guerra planteja cada dia.

Al costat d'aquest aspecte material — a peu pla — de la nostra reraguarda, constatem, en un contrast estimable i esperançador, aspectes sans, estimulants, pròspers adhoc: La mitjana de producció literària i artística, als dos anys de guerra, és excel·lent. Potser el secret d'aquest fet apreciable rau en el fet que la guerra no impossibilita la creació artística quan l'artista està plenament identificat i solidaritzat amb la lluita; quan considera un deure indefugible acceptar-la i encarar-s'hi amb els cinc sentits. Per això si la guerra ens ofereix oficials i soldats inèdits que han sabut donar mostres de valor, d'heroïcitat i de fermesa perquè sentien en l'ànima la causa de la llibertat i de la independència, ens ofereix, igualment, artistes i escriptors que han sabut diluir-se d'una manera integral i absoluta en el clima de la lluita i en destriant elements plàstics, expressius, psicològics i sentimentals en estat pur. Resultat: bells apunts àgils i emotius, teles d'un expressionisme enervant, pàgines d'una solida literatura de guerra que avui ja permetrien l'antologia de qualitat cionant del nostre poble.

labor que bé caldrà realitzar així que hom cregui el moment propici a la tria.

Gosariem dir, si no fos que globalment la guerra és sempre un desastre, que aquest període ple de patetisme que vivim, valoritza algunes de les activitats humanes d'entre les més nobles i n'augmenta llur força de captació. Ho hem vist en la producció literària i artística i ho podem veure en el treball.

La jornada diària a la fàbrica de material de guerra, al taller de confecció per a l'exèrcit, a l'oficina administrativa i d'organització, al camp, a la vinya i al mar, a les fortificacions, a tot arreu on es realitza el petit engranatge del gran pla de conjunt d'aquesta guerra del dret contra la força bruta, s'ha esdevingut el meravellós prodigi de transformar en OBRERS centenars de persones que desconeixien el sentit de responsabilitat, el poder constructiu i l'emoció lírica del Treball. Per l'alt exemple dels autèntics obrers, la inèrcia i la indiferència s'esvaeixen per acoblar-se al ritme actual, amb fe en el present i esperança en el futur. I cada obrer necessari a la guerra és considerat com un mobilitzat de més dintre la disciplina i l'abnegació de la gran mobilització del Front Popular.

Insistent en la llei dels contrastos, contraposem al ridícul el sublim: Al costat dels heroics proletaris de Sagunto, condecorats pel Govern de la República, que han sabut resistir cent-trenta bombardeigs de l'aviació estrangera, que han produït ininterrompudament per a la guerra menyspreant el perill, que han substituït el company caigut per un nou obrer que ve disposat a morir si cal, al costat d'aquests lluitadors abnegats, que tronats i efeminats no resulten els planyis i les vociferacions de l'infeliç que fa un drama de família perquè no pot fumar la seva fària, que entona un tango de malalt amb dècimes i suors fredes perquè ha de fer l'apertiu a base de cubets de brou amb sífo o que arriba al zoocidi, enfollit i treient bromera per la boca perquè ja unes setmanes que no ha pogut menjar el tall rodó de vedella cuinat d'aquella manera tal i tal que només de pensar-hi ja li fa posar els ulls en blanc i saltironar anunt i avall del passadís com un orati!

Es inevitable aquesta convivència del ridícul i del sublim? Sigui com sigui, cal que ens esforcem per tal d'aconseguir que el percentatge d'aquests lamentables somnia-tristes capriciosos, dismi-nueixi ràpidament. La cultura i un proselitisme honest i recte farà cada dia més nombrosa la massa dels lluitadors que tenen consciència que com més fervent i entusiasta sigui llur esperit de sacrifici, com més heroica llur actitud, més respecte i admiració mereixerà en la Història de les Nacions Lliures la present actitud emocional de guerra que avui ja permetrien l'antologia de qualitat cionant del nostre poble.

Pere GUARDIOLA

LA POSTA DELS DEUS

— Jo sóc el Deu dels mars.

Finalment Barcelona posarà el seu nom en un carrer

MIQUEL UTRILLO, L'ANIMADOR

(1862-1954)

Amb la mort de Miquel Utrillo va quedar extingida aquella alta trinitat que formaven Rossinyol, Casas i Utrillo i que ens varen dur, amb l'impressionisme, una manera d'escriure el català, a vegades desenfadada i viva i altre exòtica i lírica, que res no tenia a veure amb les lletres novel·lesques i patriòtiques. També aquells tres artistes ens dugueren un alegre orgull per l'art. Venien de París i no de Vich ni d'Olot. Això vol dir que desconeixien la traducció, i sense definicions emfàtiques, sense programes snobistes, ni croses patriòtiques, duïen i ens donaven un renouement. No es podrà parlar del de Catalunya sense evocar aquests homes, sense assenyalar el "Pèl & Ploma" i sense recordar "Els quatre gats".

Miquel Utrillo, dins aquest grup famós, representava l'animador. No escrivia llibres, però feia revistes plenes d'airós esperit modern com "Pèl & Ploma" i "Forma". Utrillo pintava molt poc, però il·lustrava obres com les "Oracions" de Rossinyol, i decorava, posant el seu alè en tot allò que pogués representar una novetat artística, una reforma urbana o una creació civil. Era d'aquells que creien que en el principi va ésser l'acció, i essent així des de jove tenia la seva voluntat es trobava sempre en vigilància i en mobilització.

Si hagués nascut en un poble ja fet, de funcionament vell i normal, Miquel Utrillo, hauria mort amb un nom universal. I això m'hauria estalviat l'honor de dirigir-me públicament a Ferràn Pintado, cult President de l'Ateneu Professional de Periodistes i pregar-li que fos aquesta entitat la que demanés a l'Alcalde Hilari Salvador, que posés el nom de l'artista català Miquel Utrillo a un dels carrers de Barcelona. Ens consta que l'alcalde complirà joies amb el deute que té la nostra ciutat amb l'artista Utrillo.

Nascut en la Catalunya que començava a posar-se dempeus, l'obra d'Utrillo ha estat fragmentària i valoritzada, no per tot el nostre poble, sinó per la nostra selecció. Però, quina obra!

Tot aquest començ de segle arrenca dels darrers anys del XIX i aquests anys els omplena la revista "Pèl i Ploma" i el cafè de "Els Quatre Gats", que eren Utrillo. Quan en l'any 1901 es fonamentava el "Teatre Liric Català" amb en Morera, en Granados, en Gay, Esqueró, Ignasi Iglésias, Rosinyol, Apelles Mestres, Emili Vilanova i amb ells Mossèn Cinto, darrera aquests impulsors i articuladors es trobava Miquel Utrillo. El "Faions Català" amb les seves Exposicions, era en gran part obra de Miquel Utrillo. De la "Enciclopèdia Espasa", va ésser director artístic. Amb Rosinyol designà Sitges com poble escollit i a la vora del "Cau Ferrat", va aixecar les magnificències de "Mar i Cel" com després impulsà Terramar. I, finalment, el Poble Espanyol de l'Exposició de Montjuïc.

Perquè la idea originària del Poble Espanyol de Montjuïc, pertany tan sols a Miquel Utrillo. En l'any 1910 recordem haver-li escoltat el projecte. Pertany a Utrillo no tan sols l'esmentada idea originària sinó que també la part fonamental. Per construir el Poble Espanyol calia la col·laboració d'arquitectes i d'artistes plens d'intel·ligència i de visions espanyoles; però Utrillo era el que estava ben assabentat d'on es trobava el carrer típic, la casa tradicional, la portada històrica, el campanar racial, el monestir romànic que donava asil al vell amic. Utrillo se sabia de memòria Espanya perquè l'havia recorreguda, peregrí espontani i estudios d'aquelles bellesses que no eren mostrades als turistes, això és, que són la torre d'Utebo i no la de l'Alhambra, la casa de qualsevol hidalgo de Cáceres i no la de "Las Conchas" de Salamanca.

Aquest coneixement minucios i deputat de l'Espanya arqueològica i artística, va fer possible, abans que el Poble Espanyol, la meravella de "Mar i Cel"... Allà tapissos i quadros i ferros i ceràmiques i tot "molt antic i molt modern": Zurbarán i Picasso, i al mig Goya. La primera vegada que vàreu visitar "Mar i Cel", quan Utrillo va ensenyar-me la xemeneia del saló de festes, vaig reconèixer en aquella una famosa xemeneia gòtica que havia admirat a Jaca, d'on en 1919 la va extreure l'Utrillo. Mr. Deering no va poder trobar home de gust més deputat per a "Mar i Cel", més intel·ligent i més caval·ler que Miquel Utrillo. Quan va morir (22 gener 1934) Catalunya va lamentar cordialment la pèrdua, perquè era un dels seus fills creadors.

De Miquel Utrillo podria contar-vos moltes anècdotes. En aquell taller que el pintor Ramon Casas tenia al Passeig de Gràcia, hi havia la redacció de "Pèl i Ploma". Casas feia els ninots i Utrillo feia córrer la ploma. De tant en tant, hi compareixia Santiago Rossinyol, posseïd d'irreprimibles ganes de produir drames, comèdies, sainets i monòlegs.

Per aquell taller desfilaron totes les personalitats del país i les estrangeres que s'esqueien passar per Barcelona. Tota persona amb la qual Utrillo feia coneixença, passava per aquest taller, i Ramon Casas la retratava. Així es nodria la col·lecció de "Pèl & Ploma", la revista on Utrillo signava amb el seu nom i amb els pseudònims de "Pinzell" (crítiques d'art) i "El del Galliner" (crítiques teatrals).

En aquell temps, era molt difícil veure comèdia des del pati de butaques. Les senyores duïen uns barrets d'amples ales, carregats d'herbes, d'ocells dissecats, de flors de roba i de quincalla.

Una nit "de moda", al Novetats, Utrillo va haver de seure darrera un barret d'aquests, i va protestar-ne en veu alta, tant, que l'acompanyant de la senyora li va demanar explicacions.

—Explicacions, cap — respongué l'Utrillo —. He vingut a veure la Mariani i no aquesta massa de cent quilos vestits de negre, que sembla un misteri de processó de poble vist d'esquena. I no parlem del barret...

—Què n'ha de dir del barret? — féu la senyora.

—Que sembla un projecte per cobrir una plaça de toros amb un jardí sospès de Babilònia de per riure.

L'acompanyant de la dama intentà agredir-lo i l'assumpte passà al jutjat.

Les facècies de l'Utrillo van desarmar la serietat de la justícia:

—Permeti el senyor jutge. En un país menys ben organitzat per a tota classe de desordres que el nostre, això, no passa. Hi està prohibit l'ús al teatre de barrets-parc, com s'hi prohibeix fumar, tirar trets, fer volar estels i altres activitats que no deixin veure l'espectacle al públic. Aquí, a Barcelona, una providència tan radical només s'ha pogut adoptar al Liceu, i encara perquè com que gairebé tot és propietat, per a no perdre el valor de les localitats, els propietaris fins passarien per anar a l'Opera amb estrenyacs.

A primers d'aquest segle, Galdós i Utrillo es conegueren i intimaren. Un inèdit de la mena dels insensats empoitava el novellista espanyol amenaçant-lo amb la lectura d'un drama en quatre actes. Per defensar-se en Galdós demanà ajut a l'Utrillo.

—Res de llegir — digué aquest a l'autor — i menys a "don Benito". Només consentim que ens expliqui l'argument. I enllesteixi en cinc minuts que tenim pressa.

El dramaturg inèdit explicà que la protagonista, en el primer acte, estava de tres mesos, de cinc en el segon, de nou en el tercer...

—No sé pas — acabà dient — quin títol posar-li.

—En vol un d'efecte segur? — digué l'Utrillo —. Es el mateix que li posaria don Benito: "La prenyada".

Un tarabana carregat de diners demanava un dia a l'Utrillo que li aclarís què caram era un objecte que li havien encolomat. Era una mòmia egípcia autènticament falsificada.

L'Utrillo va donar-li unes llargues explicacions històrico-arqueològiques que complagueren el babau col·leccionista, el qual, després de pensar-s'hi una estoneta, preguntà:

—I quants anys li feu a aquesta mòmia?

—Quatre mil siscents trenta-nou — va dir Utrillo amb gran aplom.

—Com ho sabeu tan segur?

—Per la gran pràctica.

Pel dimarts nit de Carnestoltes de 1903, sortiren a ramblejar una colla de disfresses il·lustres: Santiago Rossinyol vestit de "Mimi" de "La Bohème", Peius Gener d' "Abderramàn", l'escenògraf Vilumara

MIQUEL UTRILLO

d'Amonaso de l'"Aida", l'Olaquer Junyent de "Mario Caradosi", el gran "Jandro" Soler Rovirosa de soldat anglès, el pianista Malats de mariner i l'Utrillo de moro. Aquest obligà el caricaturista Bagaria i a mi — que no m'hi podia resistir perquè el primer article que ha publicat signat me l'havia inserit Utrillo a "Pèl & Ploma" — a rapar-nos al zero. Després ens va untar el cap amb goma i ens hi va enganxar confetti barrejat.

—Ningú no us coneixerà: aneu de pesta bubònica.

(Després per tal de treure'ns el confetti, colgué escotar als dos apestats.)

A quarts de cinc de la matinada, quan la broma ja havia durat prou, l'Utrillo es va penjar un cartell a l'esquena, amb l'inscripció: "Va de retiro". (Com si fos un tramvia).

Ja era el segon cartell del dia, perquè a la tarda, Rossinyol, "Jandro" Soler, Bagaria, Utrillo, el pintor Padilla i jo, havíem comparegut a la "rua" dalt d'un carro de dues rodes, garnit amb una bànova vella i vestits d'autèntics mamarratxos. El nostre carro duia un gran cartell: "Exigim el primer premi aunque sea con injusticia. ¡Viva el jurado!"

Rafael MORAGAS

PEDAGOGIA

Alguns actes de la vida quotidiana que a Catalunya no els donem importància, a l'estranger són esguardats amb certa solemnitat, a fi i efecte d'augmentar llur valor espiritual.

A la institució internacional on exercim de professor, el dia que arriba un nou alumne enlairen la bandera del país de procedència al cim més alt de l'edifici. Quan el nouvingut és un mestre la tela volava al vent una setmana sencera.

Ignoràvem el costum. Per això en entrar a l'escola preguntàrem què significaven aquells colors.

—C'est pour vous! — contestaren. La gentilesa impressiona favorablement tots el que la reben.

Acompanyant una dotzena de nois dels més grans aquesta nit hem anat al Grand Théâtre, on a l'hivern té lloc una temporada de comèdia, i a la primavera, una d'òpera, o d'òpera.

Els deixebles de les Escoles Noves són tractats a l'estil dels professors que viuen en un claustre. Roden per l'interior com si fossin a casa pròpia i gaudeixen de nombroses llibertats. Per això de tant en tant van a veure algun espectacle.

Encara que n'hi ha amb fama de desèixits, durant la vetlla han estat gentils amb nosaltres.

Amb tot, en sortir del coliseu la neu queia abundantment sobre una catifa de la mateixa substància, gruixuda de mig metre. Això ha estat la causa que en després, camí de la institució, els alumnes n'agafessin pilots i arressin tabola.

Nosaltres hem fet com ells. Hem esquivat boles de neu i hem deixat blancs uns quants deixebles.

Si haguéssim volgut romandre seriosos ens hauriem tingut per una persona enutjada que no es fa càrrec de les circumstàncies, ni dels joves.

Bastants alumnes fan pràctiques d'equitació en una cavalèria prop de l'escola.

PUNTS BRILLANTS

No sabem com allò organitzen l'ensenyament, però és l'esport que ocasiona més accidents entre els minyons. Quan es troben dalt de cavall s'entusiasmen i fan tants comporten. Els verdancs, els traumatisats superiors a allò que llurs hàbitus o la cama trençada no els espanten. No té importància. L'interessant és dominar la bèstia, córrer camps a través i sentir la sensació d'una força extraordinària.

Dos tramvies curils d'educands han portat mitja escola a Sainte Catherine, estan glagat, com el de Sauvabélin i el de Croisettes, on a l'hivern es reuneixen milers de patinadors de les comarques prealpines. Dansen, corren, llisquen i descriuen evolucions més o menys artístiques.

La institució hi va a patinar moltes vegades, però aquesta tarda hi ha celebrat, a més a més, una partida d'hockey damunt glag.

El nostre equip ha mesurat les seves energies amb una selecció d'un altre establiment, considerada de les més fortes. La lluita ha estat dura, però no s'ha decidit per ningú.

Satisfacció. El zero a zero afavoreix el nostre col·legi, que enguany es destaca com a probable campió.

Sempre que passa per la població un nom conegut, la direcció del centre pedagògic prova de fer-lo venir un instant a l'establiment. Uns s'excusen i altres hi acudeixen. Addició. En el termini de dos anys hem vist una dotzena de personalitats entre homes de lletres, pintors, místics i polítics.

L'objecte de les visites és que els alumnes observin de prop les característiques fisiològiques i espirituals dels ciutadans notables. Això, en el terreny educatiu, té el mateix valor, per exemple, que la visió directa de mars i muntanyes en geografia.

Un cas. Aquesta nit lens ha vingut a veure el campió de billar de Suïssa. Home vivaç i "causeur" de marca, ha conversat amb alumnes i professors i, com aquell que no fa res, ha fet sorgir sobre la taula uns centenars de caramboles.

LLAOR AL GENI

Anys enrera hauríeu vist, destacant-se lleument de la barna del balcó d'un darrer pis d'una casa de la Plaça de Santa Anna, davant mateix de l'edifici del Foment del Treball Nacional, un vell rètol pintat damunt planxa de ferro que resava així: AQUI VIVE EL AUTOR DE LA POMADA PANCHO. Aquell rètol borrós per la corrosió del rovell, quasi illegible, em tenia obsessionat; i el propi inventor de la Pomada Pancho em tenia el cor robat. Moltes vegades vaig estur temptat de pujar aquell cinquè pis per tal de treure l'entrellat de la curiosa indústria creada per l'autor de la Pomada Pancho. En rigor de veritat, si per fi vaig decidir-me a aclarir aquell cas fou sols imaginativament. Portat per la fantasia i la divagació matava les hores avorrides al llit en temps de convalescència gripal, cap allà els anys 1925; havia esgotat tots els recursos de la imaginació; estava tip de lectures i ja veia venir el "caffard" quan m'oculi la salvadora idea de pujar escales amunt del piset de la Plaça de Santa Anna, i, tal dit, tal fet, em trojava tocant a la porta de l'autor de la Pomada Pancho. Heus ací el que vaig poder saber de la pomada i del seu autor. Vaig haver d'esperar una estoneta en una saleta roïna i demodada. Un sofà i un cadirat de noguera i de falsa tapissèria era el principal parament de l'habitació. A una de les parets penjaven dos marcs amb fotografies de l'amo de la casa, sota vidre; una d'elles el representava en grup de soldats colonials durant la primera guerra de Cuba; l'altra, més recent, de cap als anys 1890, el representava amb un diploma desplegat i ben ostensible. Aquest diploma, un "Premio al Mérito", era garant d'una medalla d'argent guanyada per la Pomada Pancho en una exposició regional de Saragossa, i es veia emmarcat, també sota vidre, penjant d'una altra paret, al damunt d'un retrat de Roca i Cornet dedicat molt falaguerament al seu amic Ramon Rivero i Fustaguères, el mateix autor de la Pomada Pancho, segons vaig averiguar després.

En la tercera de les parets, damunt d'una calaixera estil Lluis-Felip, penjava un retrat de Mossèn Cinto fet amb cabdells. Damunt la post de la calaixera es veia un bust del torero Mazzantini, fet de guix que imitava la terra-cuita, flanquejat de dos gerros de flors elaborats amb pexines de diversos tons, irisats, protegides aquelles enginyoses fabricacions amb globus de vidre. L'altra paret estava acaparada per l'obertura del balcó, aquell balcó que proclamava la glòria del senyor Rivero i Fustaguères. Una bona dona de mitja edat vingué a aclarir-me tot el misteri d'aquella família. Era la filla de l'inventor, l'únic sobrevivent de la colla. Ramon Rivero, o, diguem-li: Ramon, simplement, visqué en temps de la gran voga dels primers específics farmacèutics, aleshores que a Catalunya tothom es medicava amb els xarops o elixirs anomenats, amb el nom dels inventors, Sevet-Secourtrie i Pagliano. Això és digne de tenir-se en compte perquè ja els avis i el pare de Ramon, sense haver passat per la Facultat, havien sentit inclinació a la farmàcia. L'avi, que ni tan sols sabia de lletra, havia inventat una aigua de teies que deia si era el millor remei contra la feridura. En tingué prou de deixar-se colpir per la dita aplicada a la gent forta i sana: "és de bona teia", per col·legir que la infusió de teies havia d'incorporar en la gent més feble poc o molt de la reina misteriosa

que feia els homes forts homes de bona teia. Ramon obrava de manera diferent, no pas deductivament, com l'avi, sinó inductivament: guiant-se pel sabor del Pagliano anà fisonant un brevatge que, després de copiosa labor, arribà a igualar el sabor de l'específic italià; batejà la pòcima amb el nom de "Nuevo Pagliano" i hi guanyà força diners. Però el Signor Gerolamo Pagliano li posà procés per usurpació, el guanyà, i, en conseqüència Ramon es veié obligat a cessar l'exploració de la seva treballa i hagué de pagar una indemnització equivalent a tots els seus guanyos.

Déu apreta però no escanya. Afortunadament al cap de poc temps Ramon heretà un tramvia amb dos parells de mules, un parell de recanvi; i, si bé és cert que no podé servir-se'n perquè la Companyia de Tramvies de Barcelona s'hi oposà sempre amb una gelosia incomprensible, el legatari podé vendre a la Transatlàntica el seu tramvia, i amb el producte de la venda posar-se a fabricar la Pomada Napolitana, per a tocador. Aquesta vegada Ramon hauria perdut bous i esquesques, perquè la gent no feia gran cas de la pomada, si la Providència no hagués vingut una vegada més en auxili del gran inventor Rivero Fustaguères. En efecte, un dels escassos compradors de la Pomada Napolitana, una ballarina del Teatre Liceu, li escriví fent-li saber que si bé la pomada era detestable com article de tocador, ella, la ballarina, l'havia assajada contra el reuma que sovint li havia impedit de treballar, i que el remei imprevisit havia obrat miraculosament. A Ramon li mancà temps per a canviar el nom i l'aplicació de la Pomada Napolitana per a tocador, la qual s'anomenà a partir d'aquella hora històrica, "Pomada Pancho contra la gota i toda clase de afecciones reumáticas".

Bé, no acabaríem mai si hagués d'explicar tot el que em digué, sempre interessantíssim, la filla de Rivero Fustaguères. Caldria abeurar i retallar. El Sr. Ramon es sentia morir, i per tal que el seu invent no es perdés a mans de la filla, que no hi creia gens perquè ja no donava gaire, el moribund féu venir un nebot llunyà que també sentia vocació per la farmacologia empescada, i el féu hereu.

Aquest és un home encara vivent; deu comptar uns cinquanta-set anys, i ja ha fet tronar i ploure en el ram de la química. S'anomena Bonaventura Ferrer: és el fabricant de perfumeria que ha anunciat més; és el propietari d'aquella Perfumeria Ferrer que tenia com a marca de fabrica un bust de minyó "dandy" bastant desventurat. Tots recordem encara com si fossin d'avui mateix aquells horribles anuncis de la Perfumeria Ferrer. Així i tot, sembla que justament la disgraciada dels esmentats anuncis fou un dels factors principals de l'èxit comercial del perfumista. Bonaventura Ferrer començà així la seva ràpida i triomfal carrera. Un dia lleugi en la secció de Química Pràctica de l'Almanac Bailly-Ballière unes receptes per a la fabricació de tinta simpàtica, vigoritzador del cabell i aigua de colònia. Aleshores abandonà definitivament la Pomada Pancho i es dedicà exclusivament (Déu sap amb quantes estretors) a fabricar la tinta, el vigoritzador i la Colònia; i si bé és cert que sols aconseguí reeixir amb el vigoritzador, la reixida fou formidable. Sembla que els anys de la Perfumeria universal ja enregistren l'èxit inmarcescible de tots els vigoritzadors del cabell, tot i que no n'existeix un sol que serveixi per a vigoritzar res. Sembla que ja és tradició en la ciència o indústria perfumista l'estratagema de reunir capital, el perfumista que no té per a ultimers i més fecundes gestes perfumistes, bo i debutant amb l'elaboració d'un vigoritzador del cabell. L'èxit del vigoritzador Ferrer fou més rotunde que cap d'altre consensolant perquè el novell perfumista l'anuncià a toc de tabals, no sols com un simple vigoritzador, o sia preventor de la calba, sinó com un eficaçissim guaridor de les calbes més indecetes. La gent (no se sap ben bé perquè) tem la calba com la major desventura, talment com si els cabells fossin una meravella. Els homes madurs, sobretot, són sensibles a la pèrdua del cabell, i foran tot el que els suggereixen per tal de no perdre un sol preciosíssim cabell: proven tots els remeis que els proposen els perfumistes i els apotecaris en cerca de capital. Tots aquests remeis es demostren perfectament inoperants; així i tot, el calb o el candidat a calb encara pagaran el que calgui per a poder provar un nou remei ineficient. Sentada aquesta premissa, hom no podrà pas blasmar el nostre perfumista si de mica en mica anà estalviant en la fabricació del seu celebrat vigoritzador del cabell. Tothom sap que els ingredients que entren en la fabricació d'un bon vigoritzador del cabell són el sodi, l'amoníac, la sal de cuina, la malvasia de Sitges i unes gotes d'un perfum qualsevol: tot això en proporció de pocs grams per litre d'aigua. Doncs bé, Bonaventura Ferrer anà paulatinament substituint aquests ingredients relativament cars per d'altres més barats, com, per exemple, el suc de l'atzavara, el quitrà, el vernís de mà, els residus d'escorxadors i altres potineries per l'estil. Un cop llançat el producte, i ja en possessió del capital necessari, Ferrer es dedicà a la perfumeria fina, als sabons, als depilatoris, als colorats, pòlvors, rimmels i a tota la lira perfumista. Aquests productes aconseguiren l'èxit anhelat i feren guanyar una fortuna a Bonaventura Ferrer. La gran acceptació del públic incitè el fabricant a escatimar de mica en mica en la despesa de les primeres matèries, tal com féu amb

Villa Petit-Port és un internat de noies de diverses nacions, situat a Chamblandes, on anem a donar lliçons d'aritmètica i de cultura general.

No valdria la pena de retreure aquestes ocupacions, si no fos que l'ensenyament de la dona té matisos propis que el poden tornar estèril o fer-lo productiu segons com l'interpreta el professor.

Abans de tot hem de tenir en compte la psicologia especial del sexe, bastant diferent de la de l'home. En qüestions de la vida i davant problemes de l'escola les dones reaccionen amb més sentiment que nosaltres i, de vegades, amb torrentades de passions. Per bé que alguns cops no aprofundeixim molt les coses, les veuen amb més detalls que no pas l'home i endevinen per intuïció els nostres propòsits. Fracassaria, doncs, el mestre que no tingués en compte aquestes circumstàncies i altres punts delicats que no és precís detallar gaire.

Nosaltres salvem els obstacles que promouen les relacions d'educador i deixebles, adoptant el que en podríem dir "mètode de compensacions". Ens preocupem dels afers de les alumnes — naturalment, fins a cert punt —, per tal que elles, en recompensa, s'interessin, o facin com aquell que s'interessa, per les nostres lliçons. Per altra banda, donem a les explicacions un aire familiar, barrejant-les amb criteris sobre la moda i altres impressions de la vida corrent, a tall de conversa de sobretaula.

Quan toca riure ho executem sense exagerar la nota i tot seguit repremem la serietat, però fent bona cara a totes, per tal que no ens prenguin per un individu de mal humor. No cal dir que mai per mai no ens passa pel cap la idea d'insinuar entre elles, encara que estés justificada, la més petita diferència de tracte.

Així ens respecten, posen atenció al que diem i parlen bé de nosaltres.

Pere LLOBERA

(Segueix a la pàgina 6)

VALORS NOUS DE L'ART CATALA

CLOTILDE P. FIBLA

Clotilde P. Fibla és pintora. El seu art vigorós, però, desmenteix categòricament la definició de la pintura femenina, que ha estat acceptada com a bona amb rara unanimitat: fràgils imitacions de flors esllanguides, trencadisses evocacions d'escenes embafadorament sentimentals, servides per temperaments amablement vacus i superficialment anecdòtics...

Als antípodes de tanta deliquescència inconsistent, Clotilde P. Fibla ens revela, amb les seves teles, plètòriques de vida, el

per la passió creadora, tot i engendrant harmonies acolorides de sumptuositat indescriptible, enlluernadores "féeries" cromàtiques, saboroses simfonies de bellesa nova, sense precedents. Harmonies inèdites, sense influències, autènticament originals.

Una gran colorista, Clotilde Fibla. Una colorista apassionada. Creadora de brillants orquestracions, tan lleugeres, aèries i pures, que més que filles de la combinació de colors, semblen producte de la fusió dels perfums d'aquests colors.

Fibla s'ha afiliat — involuntàriament, per inclinació natural — a la tendència colorística que impera a Catalunya. I, colorísticament, la seva pintura es pot comparar al més ric que ha donat la nostra terra. I el que en altres pintors és fórmula, en ella és espontaneïtat. Intuïció. Do.

Però heus ací que un bon dia a la nostra artista li va passar pel cap de fer escultura. I pensat i dit. Dit i fet. Va agafar un tros de fang i el va començar a amanyagar amb els seus dits àgils. I tant ella com els seus es quedaren amb un pam de boca oberta davant els resultats obtinguts. Uns resultats sorprenents. Que a nosaltres no ens sorprenen, però.

Perquè tot el que toquen els artistes dotats — i Clotilde Fibla, ja ho hem dit, té do per donar i per vendre —, ho transformen en poesia. Allà on n'hi ha en raja. I raja per qualsevol broc.

Potser tot això no és prou clar. S'imposen alguns exemples. Picasso, un dels pintors més dotats de totes les èpoques, ens fornirà els exemples que cerquem en abundància.

Tot el que toca Picasso, tot el que cau a les seves mans, un diari, un vas, una botella d'anís del mono, una flor de pa-

per, una pipa, un paquet de tabac, una carta de jugar, una guitarra, ho transforma en una pintura, un "collage" o una escultura, rics en valors plàstics i poètics sorprenents. Tot el que toca Picasso ho transforma en poesia. "Tant si dibuixa — ha dit Cocteau — sense que la ploma abandoni la pàgina, una signatura que es

el que toca l'artista dotat ho transforma en poesia. I en poesia es va transformar el tros de fang que un bon dia Clotilde Fibla va amanyagar amb els seus dits àgils per primera vegada.

Estimulada per aquests resultats imprevisibles, Fibla va perseverar en l'escultura. Ha passat molt de temps d'aleshores ençà. I per a ella l'escultura no és un caprici passatger. No és un violí d'Ingres. Esculpeix amb la mateixa convicció, la mateixa fe, el mateix entusiasme, la mateixa empenya que pinta. Les seves escultures actuals són molt més ben deixades, formalment, que abans. Però conserven, ben intactes, la gràcia i la frescor de les primeres.

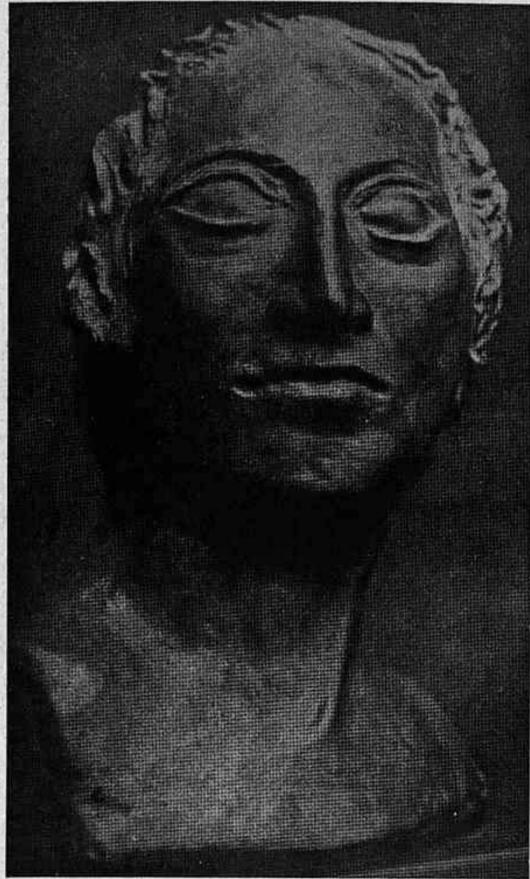
Rodin deia que acusava, accentuava, exagerava per, a reproduir no tan sols l'exterior, sinó també "l'esperit que forma igualment part de la natura". Aquest desig espiritual és plenament compartit per Clotilde Fibla. Aquesta artista sap endevinar exactament aquest esperit que viu en la matèria, a la coneixença del qual arriba per intuïció.

Clotilde Fibla sap extreure la substància amagada de les coses. Les seves obres són essencialment realistes: aquest terme pres naturalment en la seva acceptació transcendental. Es a dir, que les seves obres són una còpia perfecta del model interior que Fibla ha sabut imitar a la perfecció. (No és aquest el veritable sentit de la imitació aristotèlica?)

Fibla, no obstant, no es limita tan sols a produir aquest expressionisme de l'ànima. Sap que l'esperit ha de brillar no damunt una matèria caòtica i desordenada, sinó damunt una matèria proporcionada. Dotada d'un sentit purament instintiu de l'arquitectura — del monumentalisme, diríem, perquè les seves escultures malgrat

llur mida reduïdíssima, tenen un caràcter de monumentalitat — Fibla edifica les seves construccions tot i esforçant-se d'ordenar lògicament els seus volums en l'espai. Aquest control, que estranyaria fàcilment la inspiració creadora dels artistes mediocres, no aconsegueix triomfar de la intuïció de la nostra escultura.

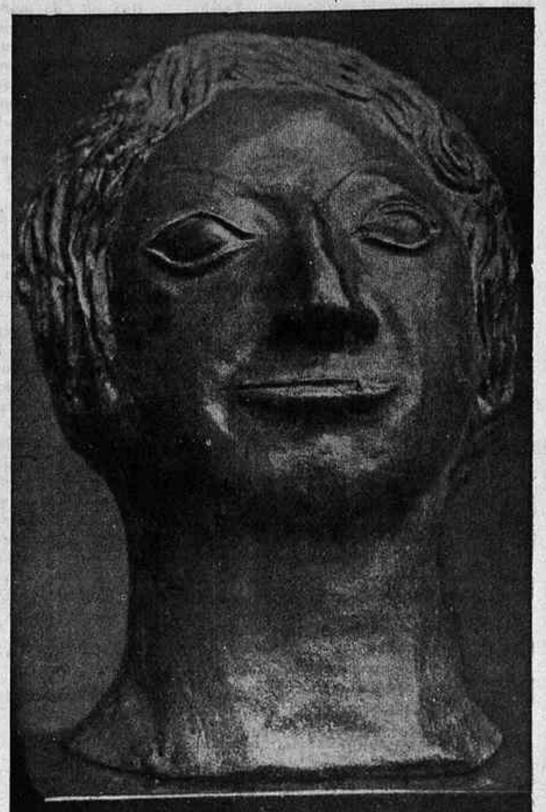
Intuïció, hem dit. Sí, Clotilde Fibla és una artista purament intuïtiva. Intuïtiu és el seu sentit plàstic. Intuïtiu és el seu ofici. Les seves obres no ofereixen, no poden oferir, filigranes de "mètier". Són obres, primer que tot, sensibles. Rica d'una sensibilitat terriblement afilada, a-

CLOTILDE DE P. FIBLA: CAP DE BRONZE

CLOTILDE DE P. FIBLA: FIGURA (BRONZE)

CLOTILDE DE P. FIBLA: CAP DE BRONZE

seu ímpetu de pintora nada, la seva extraordinària fuga de colorista. Clotilde Fibla o el do. Aquest breu enunciat defineix amb precisió aquesta artista, que posseeix en abundància aquest do inapreciable, rica matèria primera.

Ens trobem davant un prodigiós temperament, que es manifesta amb una violència ingènua, amb espontaneïtat candorosa, tot i prescindint de teories, sistemes, fórmules, receptes... Un temperament al qual es lliura amb fruïció la seva posseïdora, la qual es deixa arrossegar

questa escultura crea unes petites obres, la gràcia exquisida i l'encís incisiu, tallant, de les quals exhalen un lirisme penetrant i mordent, que emociona per la seva punyent intensitat.

Cada escultura de Clotilde Fibla és una barreja emocionant d'estilització i realisme, de fugisser i d'inert, de moviment i de gravetat, d'exquisit i de punyent, de tendre i de rude, de gràcia i de força, de bàrbar i de civilitzat, d'arcaic i de modern...

Sebastià GASCH

MES SALONS FRANCESOS El d'Artistes Decoradors

En el Saló dels Artistes Decoradors, que se celebra actualment al Grand Palais de París, s'observa que si el metall, volem dir el moble en tub níquelat o dauat o lacat, no és gairebé representat, ningú no ha pensat tampoc a trametre obres d'aquell estil "gran tapisser" o barrocamet "teatral" que afecionaven, l'any passat, els expositors d'aquest Saló. Així, doncs, s'estableix l'equilibri a profit de la justa honestament tractada, sense temptatives extremistes o recerques d'avantguarda.

Però, en aquesta presència de la justa, es poden discernir dos corrents. D'una banda, les belles realitzacions d'ebemisteria de luxe en fusta preciosa que, cal no oblidar-ho, han jugat sempre un paper important en aquests llocs, i de l'altra un retorn a les fustes rústiques, a les fustes clares. Amb aquestes fustes han realitzat mobles francs, sòlids, una mica massissos, que tenen l'avantatge de no costar gaire car, i, degut a llur sobrietat, d'ésser d'un gust molt modern. Es sorprenent de veure com aquestes fustes velles són sempre joves i com permeten conjunts clars i alegres. De més a més, es conjuguen admirablement amb la frescor dels velles o dels percalats estampats, així com amb els tons vius dels innombrables bibelots de ceràmica que actualment estan tan de moda.

Cal evidentment veure en tot això un dels resultats d'aquesta nova afeció pels productes dels treballs artesanals l'origen de la qual és bastant complex. Fins i tot els visitants d'aquest Saló poden veure les obres tramesses per un grup familiar d'artistes que, en una petita comunitat de Rambouillet, ha reprès contacte amb el paleta, el lampista i el cisteller del poble.

No obstant, hi ha seccions del Saló on la tècnica moderna continua triomfant. La secció de l'enllumenat, per exemple, per al qual continuen trobant aparells racionals que són remarcables per la puresa i l'elegància de llurs línies.

Aquest Saló, en resum, ofereix tots els atractius d'una diversitat certa que, si bé es manifesta sense cridoria ni ultrança, no deixa d'ésser molt característica.

L'ART A L'ESTRANGER

«LES ARTS DE L'IRAN» A LA BIBLIOTECA NACIONAL DE PARIS

Un enlluernament per a l'esguard i per a l'esperit, una reunió de riqueses artístiques incomparables, heus ací el que ofereix al visitant l'exposició "Les Arts de l'Iran", que s'ha obert a la Biblioteca Nacional de París.

Aquesta important exhibició comprèn dues parts. La primera, agrupada en l'antiga sala Montreuil, és dedicada a les "Arts de l'Iran sassanida". Diverses fotografies i alguns motlles evocuen l'arquitectura i l'escultura. La numismàtica i la gliptica hi ocupen un lloc important, així com la ceràmica. Sumptuosos fragments revelen la perfecció que assolí l'art dels teixits i de les orfèbreries: copes, com la de Kavad I, coneguda amb el nom de "tassa de Salomó", aigüeres, plats i joies,

en la gravetat de llur ornamentació, contenen l'esplendor del somni oriental.

La segona part de l'exposició, dedicada a les "Arts de l'Iran del segle vuitè al setzè", situada en la galeria Mazarine, aporta elements nous sobre la pintura vista a través dels gravats acolorits, però solament a partir del segle tretzè. Un hiatus de quatre a cinc segles resta obert que tanquen malament algunes monedes, alguns bols o alguns plats. L'espectador gairebé no se n'adona davant aquest conjunt magnífic en el qual, segons els mots de Paul Pelliot en el prefaci del catàleg, "el coneixedor trobarà molt a aprendre i el simple visitant molt a admirar".

No es pot acusar els organitzadors d'aquesta exposició de bandejar les iniciati-

ves audacioses. En efecte: cinc relligadures de manuscrits iranians, entre les més importants que guarda la Biblioteca Nacional, estaven en un estat tan deplorable que esdevenia indispensable de demuntar-ne els fulls per a procedir a llur reconstrucció. Per tal de permetre al gran públic de conèixer unes riqueses ignorades àdhuc de molts especialistes, es convidà que les pintures serien exposades durant algunes setmanes. Així han pogut exhibir-se, formant una sèrie de quadres abans de tornar a ocupar per sempre llur lloc en el llibre, algunes de les obres més significatives de la pintura musulmana, afortunada de visió, que tots els visitants hauran d'agrair a l'administrador general de la Biblioteca Nacional.

Gràcies a aquesta exposició, la pintura iraniana apareix en els primers manuscrits coneguts, el més antic datat de 1222-1223, com un art constituït, de caràcter monumental, més a la vora de l'art mural que de la intimitat minuciosa del llibre. El seu centre és aleshores a Bagdad. Aquesta pintura revela la influència de l'art bizanti, i manté personatge conserva l'actitud dels sants del cristianisme; gairebé tots són vistos de tres quarts. Apareixen de vegades en arquitectures sumèriament indicades o sota uns fullatges estilitzats, com es poden veure en els teixits o en els mosaics. Tot és convencional, en un sentiment de grandesa, però aquesta convenció s'anima, es vivificarà en el manuscrit següent, la primera obra islàmica l'autor de la qual ha lliurat el seu nom, un nom que cal retenir, el de Wasiti, el qual, per a les "Sessions" de Hariri, ha compost, el 1237, unes admirables escenes d'un ritme de colors puixant i simple alhora. Les han reunides per temes generals: escenes de la vida familiar, judicial, religiosa, etc., de tal manera que hom les pot comprendre i admirar sense ni tan sols buscar quin pasatge il·lustren o a quina narració del llibre fan referència.

El dibuix de Wasiti ofereix més llibertat, més flexibilitat que el dels seus contemporanis. El perfil és freqüent en're aquests personatges que són humans, expressius en llurs actituds. Ens trobem en presència d'un mestre.

Després vénen altres gravats acolorits que mostren l'evolució de l'art animalista. Unes plantes són reproduïdes en diverses versions àrabs de Diocorida. Arribem així a la conquesta mongol, al pillatge de Bagdad, a l'ascensió de l'escola de Tabriz, que elimina a poc a poc els elements xinesos que portava al damunt i mena la pintura iraniana a un nou cim on regna la poesia èpica, i la més noble expressió de la qual és donada en dinou miniatures d'un "Llibre dels Reis", desgraciadament trossejat i dispersat — setze dels dinou quadres exposats són préstecs de col·leccions particulars — i arribem a l'escola Timurida, a l'aparició d'aquell poeta i virtuós que és el gran Behzad de Herat. Després d'ell, és la voluptuosa decadència, la miniatura persa, sotmesa al text que il·lustra i amb el qual es confon, inaugura el seu període clàssic de gràcia esllanguida, elegant i fina on sembla passar un somni nostàlgic.

De Wasiti a Behzad. Entre aquests dos noms es descabdella una història de la pintura musulmana, poc coneguda encara i que planteja més d'un problema que caldrà estudiar quan l'estiu determini una penúria de temes artístics.

M. R.

UNA DE LES OBRES EXHIBIDES A L'EXPOSICIO «LES ARTS DE L'IRAN»

EL TEATRE CARAMAR

El meu amic Elias Caramar havia vist el món des de tots els angles oberts als mariners. Deia coses molt personals, i podia recolar qualsevol punt de vista amb proverbis importants de les bandes més llunyanes de la terra.

Quan vaig retrobar-lo, després de molts anys de no saber notícies seves, començava a tenir cabells blancs, petjava la terra ferma amb més ganes de quedar-s'hi que abans, i anava tot el vestit de seda negra, una seda negra i ratllada que, passant-hi les ungles, cantava. Duia un brillant incrustat a l'orella, a base del mateix procediment, segons sembla, que el que usen les dones índies per a clavar-se perles al front.

—Caramar, home! — vaig dir-li d'antuvi—. Com se t'ha ocorregut enlluernar els teus conciutadans amb aquesta bestia del brillant a l'orella?

Caramar va desautoritzar-me amb la mirada, i respongué:

—No em pots judicar amb prou amplitud de criteri, tu. Jo ho veig tot d'una altra manera, i a més, sóc ric; comprens?

M'agafé pel braç i va endur-se'm carers enllà, al seu arbitri, explicant-me el secret d'unes guerres orientals. Quan ens anàvem a separar, vaig preguntar-li:

—I què hi fas, aquí? Hi ets de pas, oi?

—No. He vingut per quedar-me. Ara tinc un teatre als afores, que m'absorbeix totes les il·lusions. Vino-m'hi a veure qualsevol dia. La representació és molt bona.

Mentre s'allunyava, se'm va ocórrer evocar la memòria d'un parent meu, que també havia vingut de lluny amb un brillant clavat a l'orella que, després de suggerir tota la família, va resultar que era fals.

Un diumenge a la tarda, a rel d'haver proposat a la meua xicota un determinat acord, ella va desistir-se'm dels braços a ple ball i em donà un cop a la cara que obligà els músics a parar de tocar, i totes les parelles s'aturaren com si quelcom de la festa s'hagués espantat. El meu amor es girà a la porta mateixa de l'envelat i em digué que jo era un malintencionat i un home sense principis, i que amb mi no era possible ni convenient tenir-hi tractes.

De fet, qualsevol notari que em conegués, podria certificar que aquella noia exagerava. Tenint en compte el caràcter d'ella, era del tot segur que jo no hi perdria res amb aquell trencament de relacions, però vaig sortir del ball emmurriat, venjatiu. M'imaginava en possessió d'un filtre d'amor, i un cop ella estigués malalta d'enamorament per mi, em llançaria sota les rodes d'un autobús davant d'ella, perquè la imatge del meu gest li fes avorrible la vida.

Pel carrer, els venedors ambulants de la fira m'oferien globus de goma i trompetes, elàstics americans, uns ventalls japonesos, cupons per la rifa d'un cistell ple de vianda i moltes altres coses susceptibles d'ocupar les il·lusions de persones que no estiguessin aturades per una cosa tan grossa com la que acabava de passar-me a mi.

No sabia cap on anar, ni tenia ganes d'anar enlloc. Com que tothom es deu haver trobat en casos com el que descriu, m'estalviaré d'explicar els ressorts d'aquestes desesperances.

A la Plaça Blava — hi havia arribat d'esma —, un espectacle nou em colpí. Una gran tortuga es passejava lentament per la vorera, amb un rètol pintat damunt la closca que anunciava les funcions del Teatre Caramar. Vaig ajupir-me per acaronar el cap de la tortuga, però abans que pogués fer-ho un home que seguia la bèstia em donà un cop al clatell amb una canya llarga.

—Qui us fa embolicar? — em digué aquell vigilant —. Si la toqueu us donarà una envestida que quedareu escarmentat per sempre.

Encara vaig haver de donar-li les gràcies. La gent s'agombolà al nostre voltant per veure ben bé el que passava, prengué partit contra meu, puix que pel que sembla, algú havia fet córrer que la meua intenció era robar la tortuga. Per situar-me, i sobretot per fer quelcom a fi de vèncer el meu acorament, vaig dirigir-me a l'home de la canya:

—Sou del Teatre Caramar, vós?

—Sí.

—M'agradaria anar-hi. Què cal fer?

—Si voleu, jo mateix us vendré les entrades.

Va ensenyar-me una llista de preus i una planta del teatre, i em digué quines eren les localitats disponibles. Em vaig quedar una llotja, sense pensar-ho. Tenia moltes ganes de sortir d'aquell cercle de persones.

De lluny, el Teatre Caramar semblava una barca varada. I aquesta impressió no la produïa pas per la seva forma, sinó per la seva situació; estava muntat damunt la sorra de la platja i les ones, en desfer-se de contorns al final de llur viatge, feien lliscar l'escuma fins a les portes del local. L'edifici era de planta rectangular, sense accidents ni sorpreses, i al seu damunt s'alçaven unes parets de fusta pintades de color verd. La teulada, en forma d'esquena d'ase, tenia el perfil trencat per una colla de talles en fusta policromades, representant figures femenines, monstres marins i alegories musicals.

A mesura que hom s'anava apropant al Teatre Caramar, l'olor dels graners del port i el gust de l'aire de la costa encomanaven una rara suggestió. Feia l'efecte com si, de cop i volta, hom s'hagués de veure incorporat a un gran prodigi de la naturalesa. La suggestió era simple d'elements i profunda: rendia els nervis tot deixant que hom s'adonés de la desproporció entre l'estat emocional que us do-

minava i allò que l'havia provocat, sense afegir-hi ni una espurna de clarividència.

A la porta del Teatre Caramar, un emplegat atreia la gent a cops de timbal. La gent, empesa per la bonhomia del diumenge, es deixava obligar per aquell reclat i s'apretava fent cua davant de la taquilla, una taquilla en forma de diorama representant el port de Rodas.

En entrar, amagat darrera una cortina per no perdre de vista l'home que prenia les entrades, vaig descobrir l'amic Elias Caramar. M'abraçà amb una cordialitat superior a la del dia que ens retrobàrem després de molts anys, i em digué:

—Està bé tot això, eh? I més tenint en compte que m'animen únicament finalitats filantròpiques.

Anava a fer-li unes objeccions, però no les admeté.

—Apa, fill meu — afegí —. Ara vés a veure la representació i en acabat ja parlarem. Vull que tinguis l'esperit completament seré.

De dins, el Teatre Caramar semblava més gran. Unes noies vestides de vermell, amb faldilles curtes i vaporoses, prenen les entrades als clients i els acompanyaven a llurs llocs. A mi em va correspondre una llotja del primer pis, des de la qual es dominava avantatjosament tota la sala i la part més important de l'escenari. Les bateries elèctriques estaven enceses a mitja llum, per fer més esclatant, segurament, el triomf de la claror quan comencés l'espectacle.

Els músics desembolicaven llurs instruments, destriant de dins els estoigs allò que eren els paquets contenint accessoris professionals i allò que constituïa el sopar dels artistes. El pianista estava ajupit davant del piano, ficant el cap a un esvoranc que deixava al descobert el truc de les teclades i les cordes; havia tret una molla llarga de dins la caixa i entre ell i el primer violí l'estiraven cap enfora. La molla no s'acabava mai.

La sala respirava una gran placidesa. La gent no s'havia incorporat encara a l'engrescament de la funció i hom parlava en veu baixa; els senyors miraven les senyores de cua d'ull, sense aturar-s'hi massa, i els fumadors fumaven una mica d'amaçat, caçant els glops de fum amb la mà i esborrant-los, a fi que no en pervingués molèstia per a ningú. Adhuc les criatures, si els semblava que no podien estar-se de plorar, ho feien amb consideració i callaven a la primera protesta que sortia de general.

A la llotja pròxima a la meua, hi havia una dama que així que em veié va voler enamorar-me. Es recolzà de braços a la barana del pis, ensenyant-me que fumava una cigarreta de luxe, amb una boquilla molt llarga. Per tal que aquella dama no es formés de la meua persona una idea desfavorable, em vaig fer el propòsit d'aguantar-li la mirada; em creia que prevaldrien els meus drets i que ella acalaria els ulls, però vaig equivocar-me. Aquella dona va prendre de seguida la iniciativa del joc, i m'encantava; però no m'encantava de satisficció, sinó que em prenia la voluntat, com fan les serps amb els ocells, i m'anullava tots els ressorts de comandament.

Recordo uns grans ulls de color verd, amb l'aranya central del Teatre Caramar a la niteta, i unes pestanyes llarguíssimes, que passaven per damunt de les cadires, venien fins a mi i se'm menjaven la cara.

De sobte, tot el teatre va omplir-se de llum i un cop de timbal va anunciar quelcom. Vaig saltar de la cadira, posant-me la mà al cor i fugint dels ulls. La dama que m'estava enamorant va fer una rialla que s'hauria sentit de tot arreu de la sala, encara que el teatre hagués estat més gran. Per un moment, vaig sentir-me al descobert, desamparat, a mercè de la pietat ciutadana; tothom em va mirar, i més de sis-cents dits m'assenyalaren.

Per sort, els llums es van apagar i un disc de claror va senyorejar per l'escenari; al meu costat, a l'altra banda de la dama, crepitaven els carbons de l'arc del reflector i aquesta circumstància va fer que em sentís més acompanyat.

no li sortissin de l'òval de la cara. Duia només uns sostenidors d'atzabeja i uns pantalons cenyits i molt petits.

Aquella noia ens va cantar que un militar l'havia enganyada. D'antuvi es veia que aquesta era la gran tragèdia de la seva vida; però la noia tractava de suportar-ho i ens volia fer veure que tant li feia, tot cantant-nos:

"Però m'és ben igual;
ja no em sento sola
i estimo en el que val
una nit de tabola..."

Després, en els intervals que callava, donava unes voltes per l'escenari, mostrant-nos l'esquena i picant de talons; de sobte,

La música va omplir el local en un instant. Tot va elevar-se: el prosceni, el pati de butaques, les llotges, la memòria d'Elias Caramar. Una melodia de suburbi féu que espectadors i teatre forméssim un terbol ambiciós, ample de cercles i profund. Tot donava voltes, unes voltes metodiques, geomètriques; ara i adés tenia l'escenari davant meu, però ben sovint em sentia el disc de llum i els músics al clatell.

Quan el teló va badar-se, la música es tornà més humana, més proporcionada a l'anècdota que servia. Aleshores, tots els espectadors ens avergonyíem una mica pel fet d'haver-nos deixat enganyar per una tonada dels afores, i tots vàrem fer propòsits d'esmena. Un gran sospir sortí de totes les boques, ens empassàrem tot el fum de la sala i l'atmosfera restà aclarida.

De l'esquerra de l'escenari va sortir una mà sostenint una pissarra, on hi havia escrit el següent títol: "La innocència robada".

L'atenció, llavors, va concentrar-se en el teló de fons. Representava un drac de color verd, amb lluntes a l'esquena, que reflectien la llum i omplien el sostre del Teatre Caramar de miralleigs. L'artista va presentar-se a escena, sense que hom pogués dir clarament d'on havia sortit. Era una noia bonica, amb un cap molt gran per tal que els ulls, de grossos que eren,

es girava, estenia el braç i amb el dit índex assenyalava un punt inconcret del públic i deia:

"I vostè també, senyor,
vindrà un dia
que em donarà la raó."

De les localitats barates hom picava de mans acompanyant rítmicament la música, i podia observar-se que, en general, els espectadors s'anivaven i que el divertiment de la festa començava de bona manera.

No obstant, la noia no va tenir gaire èxit. Se li veia que valia dissimular la seva tristesa, i a la gent això no ens agrada, perquè trobem que la tristesa és un sentiment legítim que no deshonra ningú.

Sense deixar temps per a refer-nos i adaptar-nos al canvi de situació, la pissarra sortí novament i ens anuncià: "Dance andalous".

Primer, la dansarina va fer que sentísim les seves castanyoles sense veure-la, i després entrà a l'escenari amb una gran empenta. Anava carregada de roba, amb un clavell a la punta de la clenxa, i es movia amb dificultat; el que valia més d'ella, era la projecció de la seva ombra al fons de l'escenari. Tots els seus moviments eren pesats i poc espontanis, però

DOS POEMES

Calma de Diumenge

Tarda de diumenge, ardent
com una copa de canya,
amb un horitzó lluent
i un núvol de blanc d'Espanya.

La mandra roman estesa
per la riera i per l'hort
i callo, sola i encesa,
la carretera del Port.

Nostàlgia de Barcelona
des del suburbi adormit,
sense una sola persona,
sense una veu, sense un crit.

Només enllà de la via
els nois nuets dins del llac
i la silueta pia
de l'home del sac.

Calma de diumenge, blana...
Dintre de poc, tarda neta,
mig raval farà rotllana
a l'home de la carteta.

J. GIMENO-NAVARRO

Redreçament

Jo, abans, bandera caiguda,
plegada al trepig del vent.
Ara, sóc vent i bandera
i em desplego a mi mateix.

Jo, abans, esperit en lluita
contra el passat i el present.
Ara, la lluita governa
i he ferit de mort el temps.

Pel trauc obert de la nafra
barbolla l'eternitat,
jo en bec un glop, cada dia,
dins la conca de les mans.

Frederic ALFONSO I ORFILA

l'ombra els transformava en una silueta gràcil i flexible, que sabia molt bé el que calia fer i ho feia de la millor manera; l'ombra d'aquella dona era un tresor, un patrimoni nacional. I el cas era que la ballarina ho ignorava, i sempre que podia es posava davant l'ombra i la trepitjava, la feia desaparèixer de la vista del públic i la passejava pels angles que la trencaven més i la desfeien de moviments d'una amb una gran circumspècció.

El públic tampoc no va aprovar sense reserves l'actuació d'aquesta artista. Es coneixia que hom tenia la sensació que era precis mesurar l'espectacle i que, adhuc en el cas que tots plegats no hi haguessim entès gens, calia fer veure que hi enteníem i que judicàvem cada número amb una gran circumspècció.

De mica en mica, el Teatre Caramar anava adquirint una mena de plenitud. Sense abandonar l'escenari, hom descobria el dibuix de les motlures del sostre, i trobava que lligaven molt bé amb totes les altres coses. Venia un moment que hom s'adonava que era possible assegurar-se a la cadira amb un sentiment de propietat, que la llotja era cosa teua i que el teatre us venia gran. L'adaptació era total i la gent congeniava; els senyors i les senyores ja no es miraven de cua d'ull. Alguns es donaven cops als genolls i lligaven amistat, sense menysprear la funció i de manera que ningú no se'n pogués ofendre.

La pissarra no parava de fer la publicitat de noves atraccions. Parelles de ball, excèntrics, noies de bon veure, cantadors i cantadores, una munió de persones: amb vestits de seda i lluntes, o amb una carn rosada o morena, però sempre d'una qualitat que la feia opta per a l'exhibició.

A mesura que l'espectacle es deslligava de mans i avançava, un neguit singular em feia mal al cor. Tenia por d'arribar a l'intermedi i haver-me d'acorar novament amb la dama que tractava d'enamorar-me. Però no podia pas evitar-ho.

Els llums s'encengueren. Sortiren bombetes de tot arreu. Encarc vaig poder guanyar temps fent veure que estava enlluernat i fregant-me els ulls, però no vaig poder fugir l'inevitable: vingué que toparé d'ulls i aquesta vegada ella em dominava a més a més amb un somris al qual jo no podia oposar res.

Per mi, tot el que hi havia a part dels ulls de la dama, s'anava fonent. El Teatre Caramar qui sap on parava, i la consciència d'existir jo mateix em sostenia cada cop amb menys força. Em vaig rendir i una son hipnòtica recollí la meua voluntat i en féu present a la dama, com un legítim trofeu.

Algú va sacsejar-me fortament. Molt per damunt meu, a dalt de tot, el rostre d'Elias Caramar em contemplava.

M'havia despertat amb una gran tristesa, perquè acabava de somiar que la meua promesa, en sortir de l'envelat després de pegar-me, se n'havia anat amb un altre.

—Ai, Elias Caramar, quina pena! La meua xicota m'ha deixat i ara no tinc esperança!

Va alçar-me i em féu sortir de la llotja. Braven era ben buit; unes dones escombraven el local i recollien els portamonedes que havien oblidat les senyores, i els paraigües dels senyors.

El meu amic em convidà a sopar, i atenuà la meua tristesa sense esforç. Em digué un proverbí oriental que va deixar-me l'ànima fresca com una rosa.

Pere CALDERS

(Il·lustració de Viader)

DE LA HISTORIA

I

L'hora actual posa de manifest uns errors i unes contradiccions que no tenen altra causa que la diversitat de mètode amb què el raonament dels homes cerca d'assolir el coneixement. (No oblidem que el coneixement és a la base de la consciència.)

La substitució de la ciència especulativa per la ciència experimental marca el començament d'una Nova Edat.

En cada una de les especialitzacions científiques s'ha imposat el mètode per mitjà del qual el raonament es troba limitat i dirigit per la realitat fenomenal.

La ciència davant de tots els fenòmens de la realitat s'absté — com a condició prèvia — de considerar-los des de l'angle de qualsevol valoració moral.

El seu objectiu és de cercar les lleis internes o sigui el mecanisme del fenomen. Sense el coneixement d'aquestes lleis internes o mecanisme és absolutament il·lusori pensar de modificar, ni tan sols en el grau més mínim, les manifestacions característiques del fenomen.

Un cop tretes a la llum les lleis internes que regixen el fenomen, la necessitat pràctica o la necessitat social es disposarà a actuar damunt el punt de partida o bé sobre el procés de desenrotllament de les lleis internes per a modificar aquestes manifestacions del fenomen que considera nocives per a l'individu o per a la societat — com són, per exemple, la malaltia per a

l'individu o els estralls de la guerra per a la societat —.

«Seria molt desafortunat que el mètode de la ciència experimental fos aplicat d'una manera general a la Història?»

La Història fins avui ha estat escrita segons unes concepcions místiques o unes disposicions sentimentals de l'historiador.

Si adoptéssim el mètode científic desapareixerien de cop les valoracions tan falses com nocives per tendencioses, de l'ordre, la violència i el desordre. L'historiador que procedeixi pel mètode que es basa en l'experiència descobrirà que l'ordre, la violència i el desordre ocupen el mateix pla com a factors de desenrotllament del procés històric.

De la mateixa manera desapareixerien de cop els errors de perspectiva que tant mal fan per a la percepció de la realitat i per a l'acció convenient que imposa la realitat. Els errors de perspectiva i provenen dels judicis "a posteriori" de qualsevol fenomen històric.

No ens hem adonat, encara, de com resulta grotesc de que un historiador o un aficionat a l'historiador esmeni la plana a la Història: la corregeix o sigui que declara que el fenomen — un determinat fet històric — hauria hagut de produir-se d'u-

na altra mena de manera, i valora cada un dels components — i en conseqüència el fet històric — segons aquella seva concepció subjectiva. El mètode científic, al contrari, exigeix l'anàlisi objectiu del fenomen — d'un determinat fet històric —.

El principi fonamental de la ciència basada en l'experiència és que el fenomen es produeix d'una manera lògica, fatal i necessària. És particularment de notar que, en els nostres temps, abunden els arguments per a defensar totes les formes polítiques passades i que es duen a cap en el terreny pràctic tota mena d'intents de restauració de formes polítiques passades. Això no són més que errors de perspectiva.

La producció d'un fenomen històric, per la violència o força coercitiva que es desprèn del fenomen, modifica automàticament el clima social. L'home del nostre temps es troba automàticament incorporat en la darrera fase del desenrotllament històric, fase diferent des de tots els punts de vista de les fases anteriors; elaborada i construïda fora del mètode científic la seva visió del passat és falsa i les seves valoracions són dictades per motius sentimentals, morals o místics, o bé pel motiu pràctic de salvar interessos.

Les enyorances del passat són fantasies dels poetes o recursos dels polítics dolents.

Un altre dels grans beneficis que obtindrem del mètode científic aplicat a la Història serà de descobrir la gran mentida dels procediments anomenats pacifistes.

El moment històric no té més que una única solució normal. Arribar a aquesta solució costa sang i dolor. Hem vist com els errors de perspectiva obstrueixen la percepció del desenrotllament lògic del moment històric. Els errors de perspectiva dificulten la solució normal o sigui la continuïtat lògica del moment històric. Com més gran serà aquesta dificultat més augmentarà la sang i el dolor.

I pel que fa al pacifisme ens sembla ben fàcil de descobrir que la inèrcia i l'actitud passiva no són procediments pacifistes, sinó que — com els errors de perspectiva — són forces d'obstrucció, en una paraula: són violència.

Tot el que dificulta i retarda la solució normal o sigui la continuïtat lògica del moment històric és violència.

«Oh paradoxa dels procediments pacifistes dels nostres temps que augmenten la sang i el dolor que pretenen evitar!»

L'hora actual ens du a revisar aquelles idees fetes — diem idees fetes en el mateix sentit que frases fetes —: aquelles idees admeses de temps que ningú no pensa a tornar a examinar i que s'afirmen contràries a l'experiència. Maria CARRATALA

LECTURES
"SINCERITAT"
Novel·la vertical per Delfi Dalmau

El subtítol dels llibres pot servir tant per a atreure com per a esverar els possibles lectors: només exigeix, perquè pugui tenir alguna eficàcia, que contingui uns punts de novetat. La qualificació poc usada de "Novel·la vertical" és la que Delfi Dalmau dona al seu llibre "Sinceritat", i si mireu aquesta novel·la, ni que sigui a través dels títols dels seus capítols, observareu la intenció de fer passar per ella totes les facetes de la vida moral, tan agitada; o sigui agafar-la en secció, de dalt a baix. La vida moral presenta a cadascú un seguit de conflictes que cal resoldre i el nostre pas pel món té com a objecte primordial intentar aquesta solució (i com a finalitat no assolir-la). Això si som conscients i no ens limitem a formar part de la massa d'indiferents que deixen passar els dies ficats del tot en llurs cogitacions, de les quals no podran emergir per bé que faran veure que ho desitgen i que se'n senten preocupats i condolguets.

I com si pretengués donar una solució uniforme per a tot, el novel·lista presenta el personatge central de "Sinceritat". Si féssim com ell, si ens investíssim d'una autoritat moral exercida principalment sobre nosaltres mateixos i fos, encara, prou forta per a subjugar els nostres semblants, tot això que ens turmenta el viure quedaria empal·lidit per la franquesa del pensament i dels llavis. Així ens aviesem a comprendre'ns i el propi coneixement ens imposaria l'autoexigència; pel coneixement i observació dels defectes i avantatges dels altres seriem incitats a llur repulsió o a imitar-los.

Un lpla com aquest, desenrotllat entre persones de plena vida anormal no tindria gota d'importància. La mateixa sinceritat, si fos possible de trobar entre gent del tipus més abundant en aquestes contrades, no donaria més que per a una novel·la blanca, i per tant, esbiaixada. També acabaria guanyant el més sincer sense, però, que la seva victòria hagués implicat una lluita forta, sense que li calgués esmerçar-se en cap propaganda, sinó que guanyaria perquè arreu guanyen els bons per un fenomen espontani de la naturalesa.

El personatge sincer, inominat, tal com l'autor ens el presenta, està dotat d'una cultura prou vasta i d'una força dialèctica imponent: és amb ella que aconseguix imperar. I com tots els qui s'han fet per la pròpia voluntat és de bon tros egoista. Li convenia crear una figura com aquesta per a enfrontar-la amb la de la dona corrent, bona per a la casa però rutinària i negligent, de bon intel·lecte si no el tingues rovellat pel poc ús que en fa, ignorant de tantes coses que li afecten l'existència física i entre aquestes atenta tan solament a les més externes, que ella considera com a bellesa, màxim poder de captació al món. Entre els dos esperits enfrontats en lluita el resultat era de bon preveure, oi més si es té en compte que el novel·lista en fa créixer un i deixa l'altre — ja és prou que no el disminueixi — en el seu nivell normal.

En aquest segon — la dona — ha acumulat tots els problemes: qüestions amoroses sexuals, psíquiques; patriòtiques i lingüístiques; la guerra a la trinxera i a la ciutat amb al·lusions ben esbossades. El bon raonador, fent lògica i teoria les hi va dispañant tot infontent-li la voluntat de comprendre's i de comprendre els altres. La dona surt resignada de la conversió que s'ha operat: allò que començava amb una aventura literària, que es tornava amorosa, acollida amb plaer, per despit, arriba a aclarir l'horitzó enterbolit del seu matrimoni. L'home assenyat, segur, pagat d'ell mateix, reprendrà la seva vida amorosa lliure. La sinceritat és el sol lligam que existeix entre ell i la seva amant (aquesta resta massa desdibuixada al costat de l'altra dona) i és l'únic recurs de que s'ha valgut per a tornar al bon camí els qui se'n separaven i no allunyar-se'n ell.

Sobre l'existència de les tres figures morals que retrata la novel·la es podrien fer, sens dubte, altres comentaris i més objeccions; tal vegada la vertical ha causat un vertigen i per ell són víctimes d'una acumulació excessiva de gràcies i defectes que, reals com són, per a trobar-los d'un a un hauríem de recórrer un nombre de persones molt considerable. Però volem remarcar en elles un avantatge poc comú entre els personatges de novel·la i que els omple de relleu i capta per a ells la màxima simpatia: és que parlen amb gran desimboltura i correcció. Gairebé tot diàleg, el llibre transcorre viu; hom hi sent una riquesa de llenguatge molt ben portada, capaç de dir amb mots de domini públic matèries bandejades quasi per sistema de les conversacions. És una prova reeixida que pot afagar-nos com a catalans, i que ha de satisfer el seu autor, coneixedor profund de l'idioma, com ens ho ha demostrat ja altres vegades fent d'escriptor i de tractadista.

Osvald CARDONA

L'HEREU ESPIRITUAL DE TOLSTOI

La mesquinesa de la vida russa durant el darrer mig segle passat, ha influït en la literatura moderna. Hom sap que l'ambient i les condicions de la vida donen una empremta inefable al talent de l'escriptor. Per un costat, la vida nerviosa de les ciutats afebleix tant la part moral com la física. La naturalesa, per altra, ens apropa a nosaltres mateixos.

Els escriptors russos d'abans de la revolució d'aquell país, que la major part són ciutadans o petits propietaris, crearen la literatura de cambra, com altres en crearen la música.

Lleó Tolstoi és el darrer representant de la gran època; va créixer al camp i tota la seva vida conservà amb la natura les relacions més estretes i a ella es poden atribuir molts dels seus grans pensaments.

El jove escriptor Jordi Grébenstchikoff és, en aquest sentit, un dels millors novel·listes russos el qual es pot considerar com l'hereu espiritual de Tolstoi, ja sigui com artista, ja com psicòleg. Per la senzillesa i naturalitat en descriure els caràcters, és igual al comte literat, però un xic més tendencios.

Tot i posseint la mateixa amplada i el mateix pinzell de Lleó Nicolaievitch, resta, no obstant, més independent. El seu estil és original, siberià, brillant, atraient.

Nascut al camp, a Sibèria, Grébenstchikoff l'estima amb un amor apassionat. La immensitat del seu país natal ha influït en el seu talent; sempre és elevat. Tant en la seva obra principal, "Tchouraeff" — epopeia de família —, com en les novel·letes, ell té per ideal la simplificació de la vida. Però mentre el comte literat, lligat pel seu origen, comença amb la filosofia aristocràtica del príncep Andreu en l'obra "Guerra i Pau" i arriba, per mitjà de Levine, a la idealització del pagès, Grébenstchikoff, començant per Levine, acaba pel pagès, del qual coneix tots els plecs de l'ànima. No tem criticar-lo sense contemplacions, posar els seus defectes a la llum del dia i estimar-lo molt; i és així per on es manifesta el seu fons de pagès. No cal dir que la coneixença que té dels costums i del llenguatge popular és perfecta.

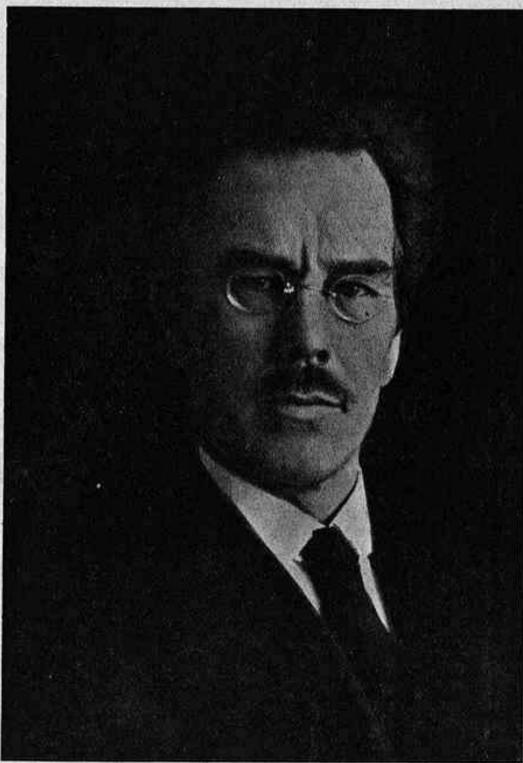
Per la boca de Basili Tchouraeff, ens posa al corrent de les seves pròpies conviccions. Fill d'un ric sector de Transbaikal, Basili, que ha acabat la seva instrucció superior a Moscou, d'on torna llicenciat en filosofia, comença a viure a la casa del seu pare.

Contaminat per la civilització, llença la pedra a la creença dels seus avantpassats, i aquesta és una de les causes de la destrucció definitiva de la seva família. Més tard, essent membre d'una expedició científica a l'Àsia Central, sent una fatiga moral extremada pel seu contacte estret amb "civilitzants", els seus companys de viatge. Abandona l'expedició, trencant d'aquesta manera la seva carrera científica,

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

JORDI GRÉBENSTCHIKOFF

dirigeix el món. La voluntat humana només té un fi: obeir la voluntat divina, sotmetre's al destí. Per no perdre aquest estat d'esperit, cal viure com un camperol.

La civilització passarà, car tot passa. Abans existia Babilònia i va desaparèixer; existien Cartago i Roma, i també van desaparèixer. Hi haurà moltes Romes i desaparèixeran a llur torn, mentre que un senzill llaurador existia abans, existirà ara, i existirà sempre.

L'encontre imprevist de Basili amb un pagès ricot, decideix la seva sort i, convertit en granger, es mostra molt pràctic i treballa sense treva per millorar l'explo-

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

per tornar a la seva terra natal i començant una vida nova. La grandiositat del desert, reflectint-se en els seus pensaments, li fa comprendre tota la vanitat de la civilització moderna i es desvetlla del seu malson. La seva recerca de Déu li esdevé més fàcil, més alegre; veu Déu per tot arreu; el sent prop seu; li ha penetrat amb una viva consciència de la força que

Ferran CANYAMERES

DE LA NOSTRA PERSISTÈNCIA IDIOMÀTICA
LES CONDICIONS AMBIENTALS
I L'ESCOLA PRIMÀRIA

Per a, idiomàticament, persistir, no n'hi ha prou amb mantenir uns postulats cívics que tinguin com a exponent les altes activitats intel·lectuals: una literatura vernacular, una crítica apta, uns estudis universitaris i amb rels populars. Ens cal alguna cosa més. Ens cal, sobretot, mantenir una constant atenció a l'escola primària, ben sovint nervi motor per a influir en els infants no sols en l'aspecte pedagògic i idiomàtic, sinó també en el social, alleujant i afeblint alhora la influència, a vegades, d'un ambient poc apte als ideals renovadors, a les essències de la catalanitat i amb tots els estimulants perjudicials d'un contacte, sobretot a ciutat, amb persones de reduïda riquesa lexicogràfica i, al mateix temps, completament alienes a la paraula catalana. L'èxode hispànic, en circumstàncies anormals o no, és prou voluminós, perquè ens calgui mantenir una atenció constant a aquesta heterogeneïtat que, no obstant, davant la nostra unitat idiomàtica, es presenta als ulls nostres, com una força assimiladora que, democràticament i intel·ligentment per mitjà de l'eina cultural, ens cal combatre.

Però no sempre els infants reben del carrer, diguem-ne, els estímuls perniciosos, no. En el clos familiar, la impersonalitat espiritual i cívica dels pares ben sovint malmet les bones disposicions dels infants per a assimilar-se allò que constitueix la seva base educativa moderna: l'esperit d'autoeducació i la confiança en un mateix, en l'aspecte moral; els ideals de solidaritat i d'universalitat de l'escola nova, en l'aspecte social; l'enriquiment i perfecció de la paraula parlada, en l'aspecte cívic i catalanesc. Aquestes tres premisses tenen, però, un punt de contacte que cal esclarir i posar de manifest: tot enfortint la personalitat individual de l'infant el situen com un àtom del cos social i per tant, li donen els principis que hauran de servir-li per a sentir-se sempre solidari dels altres. Un concepte erroni d'allò que és la vida col·lectiva, l'afany d'inhibir-se dels

deures que viure en comunitat comporta, són, en síntesi, arbitrarietats teòriques que, a la llarga, es posen a la pràctica i que tenen en el nucli familiar el gresol que els dona forma i vida. La família i, en aquest cas, la família catalana, o recobra qualitats constructives que li eren pròpies o es perd en la impersonalització, en l'afebliment dels lligams del parentiu immediat i aleshores contribueix a la indisciplina social i a la híbrida orgànica, base de tota desorientació moral i cívica. Per tant, en plantejar problemes pedagògics ho farem sempre d'una manera parcial i incompleta si alhora no revisem les condicions ambientals a les quals estan sotmeses les generacions que ens hauran de precedir. I fóra precisament, a hores d'ara, el moment més oportú per a estudiar les conseqüències que un ambient o un altre porten en l'educació dels infants i, per extensió, en tot allò que faci referència a garantir la persistència idiomàtica dels catalans nacionals.

L'escola primària, a Catalunya, quan ha volgut catalanitzar-se ha comptat amb un mètode no prou perfecte. Coneixem traduccions de llibres de text ben defectuoses i, en allò que diuen o d'allò que parlen, hauran d'ésser sotmeses, si es vol fer bona feina, a una rigorosa revisió. Això no vol dir que, al contrari, tinguem un nombre reduïtíssim d'excel·lents llibres. Però el que manca és, per una part, un concepte orgànic i d'unitat funcional. Volem referir-nos ara a l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Entenem que hauria de mobilitzar-se novament, intencionalment, creant un ambient propiciatori a mantenir i guanyar-se una més gran atenció dels espiritualment addictes i, al mateix temps, procurant, d'acord, està clar, amb les disposicions que s'hagin establert i atenent les realitats que crea l'existència d'altres organismes pedagògics, rectificat en allò que calgui per a aconseguir una efectivitat dels seus postulats.

La inhibició és sempre contraproduent. I

en matèria pedagògica, encara més. El professorat i, per extensió, la pedagogia catalana, té una missió social tan específica i prou important perquè, a despit de la mobilització militar que resta, en alguns aspectes, col·laboracions meritíssimes de joves mestres, comenci a refer les bases d'un volgut i noble proselitisme. Vegeu com fa poc, amb motiu de la Diada del Llibre, s'estudiava, per part de l'element intel·lectual i professionalment tècnic, la qüestió de les edicions escolars. Aquest és un excel·lent exemple que ens dona la mesura d'allò que, en principi, cal fer. Establím, en la nostra vida col·lectiva, les tesis de discussió que, en bona hora, hauran de portar-nos a treballar incansablement per a fer de la nostra acció cívica una plataforma dialèctica amb prou força que garanteixi la nostra persistència idiomàtica per a avui i per a l'esdevenidor.

F. J. FORNER

EL CALVARI DEL CORRECTOR

Crec que el Director de MERIDIA serà prou benèvol per a permetre la publicació d'unes ratlles que exposin el calvari d'aquests éssers obscurs que en un recó d'impremta tenen per missió corregir els escrits destinats a ésser publicats.

Dic calvari perquè sobre el corrector pesen molts dels inconvenients que comporta una publicació periòdica.

Un setmanari ha d'aparèixer un dia determinat de la setmana. Cal, doncs, que amb dies d'anticipació els originals siguin compostos, llegides les galeres, fetes i comprovades les correccions. Cap als darrers moments, es fa la compaginació i es procedeix al tiratge.

Tot això aniria com una seda si els autors dels articles lliuresin l'original a temps, és a dir, el temps suficient per a compondre, llegir i corregir sense precipitacions, i, sobretot, si tots els autors escrivessin amb relativa correcció. I dic relativa correcció perquè seria va de pretendre que tots els escriptors coneguessin bé la llengua catalana, per tal com ja poc temps que aquesta ha estat fixada pel mestre estimat de tothom, en Pompeu Fabra.

Si tots els autors escrivessin amb relativa correcció, el corrector no hauria de passar-se molts quarts d'hora per aconseguir de fer llegibles alguns originals que denoten coneixements en branques determinades de la ciència o de l'art, però també un desconcertant desconeixement de la gramàtica. Si no recordo malament, Boileau va dir: «ce que l'on conçoit bien, s'énonce clairement». Com volen expressar-se amb claredat aquells qui desconeixen la disciplina d'una llengua?

Es clar que la llengua catalana havia caigut en una degeneració que fa excusable la incorrecció amb què s'expressen molts dels nostres intel·lectuals. Però precisament el deure del corrector és de fer que llurs escrits apareguin d'acord amb les normes del mestre Fabra, esdevingudes normes oficials.

Després d'haver maldat amb els escrits dels desconeixadors totals de la gramàtica, el corrector es troba amb aquells que revelen un coneixement mitjà d'aquesta disciplina. I aleshores comença podriem dir-ne un pugilat amb una ortografia que coixeja (mixtificar per mistificar, expontani per espontani, aptitud per aptitud, transcendental per transcendental, col·laborar per col·laborar, arribar per arribar, etcètera), amb un vocabulari inadquat (perllongar per prolongar, donar-se compte per adonar-se, barbamec per imberbe, fretura per daler, trajo per vestit, ropatge per draperia, etcètera), amb temps de verb equivocats (podéssim per poguéssim, poguem per puguem, esteu per estigueu, etc.), i amb una pila d'altres errades provinents d'un coneixement deficient de la gramàtica (ús erroni dels pronoms febles, dels relatius, de les preposicions, etc.).

Es clar, tot això fa feix i el corrector no dona l'abast. Cal apressar-se i passar per alt moltes coses, i de vegades es produeix aquell fet que irrita tant els escriptors: es corregeix una cosa que estava bé. Això darrer s'esdevé sobretot amb els escriptors que no escriuen del tot: el caixista i el corrector estan tan avessats a corregir-los que per poc que una cosa es presti a equivoc ja hi han trobat el substituït.

Resulta, doncs, molt difícil, per no dir impossible, que una publicació aparegui sense errades. Perquè fos així, caldria que tots els escriptors s'imposessin l'obligació de seguir un curs de llengua catalana. Dues o tres hores per setmana durant sis o tres mesos, serien suficients per a aconseguir aquella correcció relativa de que he parlat al començament.

Però, per raons de prestigi o de dignitat, un home que gaudeix de cert renom no pot assegurar als bancs d'una classe. Aleshores queda el recurs dels cursos particulars. Al "Collegi oficial de professors de català" hi ha una sèrie de professors bregats disposats a sacrificar-se.

I per acabar, contaré una anècdota d'una personalitat de relleu a Catalunya. No cometo cap indiscreció en contar-la perquè una circumstància especial m'ho permet.

La personalitat en qüestió volia aprendre la gramàtica catalana i no sabia com fer-ho. Un bon dia em va trobar amb un col·lega, de la confiança d'ambdós, i va dir-me: «He pensat que la millor manera d'aprendre el català, és ensenyar-lo. I com que precisament un conegut (ell volia dir: un admirador) creu que el coneix perfectament, m'ha demanat d'ensenyar-lo al seu noi. I jo he acceptat.» El meu col·lega li va contestar ràpid: «Pobre noi, servirà ben bé de conillet d'Indiès!»

No cal dir que no es va arribar a cap resultat. Emili FIDEL

LLAOR AL GENI

(Ve de la pàgina 5)

el vigoritzador del cabell. Però l'home s'excedí, i la seva clientela anava a repudiar-lo quan encara fou a temps a salvar-se amb un dels seus cops de geni. Ja veureu com anà aquest fet que ha restat memorable en la història de la Perfumeria. Ferrer remarca que el disfavor del públic es manifestava principalment en l'acceptació dels productes en la fabricació dels quals més havia estalviat. A desgrat de la fervorosa fe dels calbs, el vigoritzador del cabell era el més repudiat dels productes de la Perfumeria Ferrer: sigui per causa del vernís de mà, sigui pel que sigui, el cert és que el vigoritzador donava tan mals resultats que fins destruïa el cabell últim, el cabell dels polsos i del clatell, el més tenaç fins en els calbs de solemnitat. La falsificació paulatina del depilatori havia redundat en desastre. Bonaventura Ferrer es mostrà aleshores a l'alçada del seu genial esperit industriós, i veureu que,

sense fer cap concessió a la clientela, sense veure'n a la puresa dels ingredients necessaris, reeixí a refer el seu crèdit i a augmentar fantàsticament la seva fortuna amb un simple canvi d'etiquetes del depilatori i del vigoritzador. Perquè la veritat era que el revigoritzador havia devingut tan dolent que, enlloc de retenir la caiguda del cabell i de tota llei de pèl, en precipitava la caiguda i fins el desarrelament. D'altra banda el depilatori havia devingut tan infernal que, enlloc de desarrelar el pèl o el cabell, en feia néixer torrencialment, i els infelïços o les infelïces que se'n servien aviat es trobaven convertits en una mena de gosset grifó de Malta, d'aquella espècie que va engegada pel món, darrera la cortina del seu platatge hiperbòlic. Maj més no hem vist vigoritzadors i depiladors tan eficaços.

Juan SACS

UNA TARDA DE MAIG A TIANA
AL BON AMIC NOLIS, TIANENC

REPOSICIO DE FILMS

En aquesta època de l'any la senyora Mare Natura es vesteix — com diria un versaire vulgar — amb llurs millors gales. Si us endinseu per alguna de les carreteres que menen a la muntanya, tindreu ocasió de comprovar el que dic. Sota la carícia vivificadora del sol veureu les esteses de vinya, d'un verd tendre, com s'espongen; els plàtans que voregen els camins, farcits de fullam vellutat; els arbres dels recons ubacs, lluint uns manetes solemnes de fullam, flonjo com un tapís; els rosers perfumats dins dels quals s'amaguen les cases blanques, plens de flors violades; els regadius, que han resuscitat i que s'estenen per les feixes, amorosits per la mullena dolça de la rosada. De la copa d'un eucaliptus senyor en surt, per tal de regalar-vos l'orella, l'aria interminable i clara del refilet d'un rossinyol, que s'ha eixoplugat a l'ombra tupida de les fulles. Escampats damunt la cortina blava hi veureu uns núvols groguencs, enjogassats, que assenyalen la calor propera. Al vespre veureu penjada dalt del cel una lluna groga, rodona com un plat, que es complau contemplant-se en l'aigua de la mar, i sentireu cantar, amb un alè que no s'acaba mai, les gronotes panxudes. Tot d'una, a cavall d'un ventijol, que camina de puntetes per la foscor, us sobtarà agraadablement tot el perfum de les flors, tota la sentor de les plantes i dels arbres que s'aredossen pels recons més quiets de la muntanya.

Si algú de vosaltres vol fruit aquesta sensació inefable que ara transpira de la muntanya i del camp, no ha de fer altra cosa sinó seguir-me com a company, llegint aquestes ratlles, fins a Tiana, una tarda de maig.

vem ràpids pel davant del carrer de Sant Bru, i ens n'anàvem de dret cap al cafè de dalt.

En passar per aquell carrer curt i ple de rocs cantelluts, on hi ha la recolzada de can Bonastre, havíem d'alçar els ulls encara que no volguéssim per a contemplar el bé de déu de ramells de clavells encesos de sang, que penjaven del terrat. Davant mateix, a la banda dreta, hi havia el cafè de dalt.

Encara avui, quan penso amb Tiana, el primer que recordo són aquells clavells encesos. Em fa l'efecte que els tinc clavats al cor.

Per què hi anàvem tant sovint, jo i l'avi a Tiana? Perquè l'oncle Miquel, el gran de ca l'Avi, va tenir arrendat, du-

El cafè, encolumnat, no era pas molt gran. A mà esquerra, en entrar-hi, hi havia un billar; a la dreta, una taula rodona, de marbre. Després hi havien més taules, arrambades a les parets, i al mig. El taulell estava colocat al mig de la sala, però acostat a la paret de la dreta; darrera hi havia una estanteria, emmirallada, plena d'ampolles. I a cada costat del taulell una porta que menava a la cuina, que era molt fonda.

Darrera del cafè hi havia un pati menut, amb un safareig i una cascada feta de petxines de mar. I després venia la sala; un rectangle, que tenia aire de quadre, amb un escenari petit en un cantó, una estesa de cadieres al centre, i una "camarilla" a l'altre. S'hi feia ball i teatre, segons. Per la festa Major la sala bullia i el músics hi repicaven de valent. En un cantó de

Les actuals circumstàncies, limitant la importació de films no ens permet veure cap de les novel·lats que, al través de les recensions de la premsa, tempten i exciten la nostra curiositat. No hem pogut veure així ni "Blanca Neu", màxim esforç en el gènere de dibuixos animats i que si no és, en conjunt, segons els crítics, l'obra mestra de Walt Disney, com ell hauria somniat, en conté alguns dels moments més reeixits. El sol record de l'argument del conte de Grim, és suficient, tanmateix, per a fer-vos endevinar les meravelles, de gràcia, de fantasia que Walt Disney hi haurà acumulat.

No hem pogut veure tampoc "La Marseillaise", l'obra en la qual, segons els millors crítics, Renair afirma els seus dots de compositor, l'obra que, segons tots els indicis, resum d'una manera més fecunda, la influència a França del cinema soviètic. Així mateix no hem pogut veure "Pere el Gran", l'èxit ressonant d'Alexis Tolstoi...

Cert que els encarregats de fer marxar les sales dels espectacles barcelonins ja fan tot el que poden per tal de mantenir viu l'interès del cinema, a base de reposicions, algunes de gran públic, altres força interessants i notables. Però, ¿per què, ja que de reposicions es tracta, no triar amb més insistència, aquelles obres que representen un cim en la producció cinematogràfica, aquelles que han esdevingut ja clàssiques, i que representades als nostres cinemes, van tenir en la majoria dels casos, un èxit ben efímer?

Així, ¿qui no veuria avui, amb gust, per exemple, "L'Angel Blau", de Sternberg, on ens va ésser revelat tot el talent dramàtic i l'encís torbador de Marlene Dietrich, les seves enormes possibilitats de les quals s'ha allunyat després amb els seus films cada vegada més banals?

¿Qui no veuria, amb més emoció encara, les revoltants i esglaiadores escenes d'"El cuirassat Potemquín", una de les obres magistrals, no ja del cinema soviètic, sinó del cinema simplement? ¿I, encara, al seu costat, aquella vertiginosa, enlluernadora, al·lucinant "Tempesta sobre l'Àsia"?

¿"Ombres blanques", la revelació sobtada de les possibilitats del cinema sonor en una obra d'autèntica poesia, quan ja els exigents començaven de mostrar-s'hi escèptics?

¿I el gran poema negre, d'"Aleluia", l'obra més gràvida d'emoció que ha produït King Vidor, i, amb ell, tot el cinema americà?

¿I les impressionants "Noies d'uniforme", l'obra mestra del cinema alemany, l'obra que fa pensar que, en l'expressió dels drames psicològics, el geni alemany hauria ultrapassat tots els altres cinemes, si la dictadura inintelligent de Goebbels no l'hagués dut al fracàs, a l'esterilitat més absoluta?

¿I oblidaríem "L'òpera de quatre sous",

aquest crit de revolta de la misèria, plàsticament tan ben estil·litzat?

Així mateix, ¿no seria un èxit un retorn més constant a Charlot? I no solament a les seves grans maquinàries, com "La quimera de l'or", "El circ", ans a alguns dels seus films breus, on no solament tota la ironia, sinó també la tendresa de Charlot hi són continguts. Una setmana Charlot o una quinzena Charlot podria ésser un èxit sense precedents entre nosaltres i en aquests moments.

¿I per què també no tornar més sovint a René Clair? Al René Clair, sobretot, de "Sous les toits de Paris", i de "Le Million". Al René Clair que representa en el cinema, tot i la influència soviètica, la millor tradició de l'art francès.

Cert que alguns dels seus films no van plaurer massa al públic, en ésser estrenats a Barcelona. Però el mateix pot ésser observat de moltes altres obres merques. ¿I és aquesta una raó suficient perquè sigui oblidada? En l'art i fins en l'exploració de l'art no ha d'ésser pas tot comerç. I aquestes reposicions resultarien educadores. Servirien per a fer-nos adonar de si la sensibilitat i el gust del nostre públic ha millorat. ¿Adhuc no seria possible, seria un mal projecte, dedicar una sala especial a aquesta mena de reposicions? Si hi fos feta una mica de propaganda, amb una literatura intel·ligent i adequada, ¿no hi aconseguiríem d'interessar el públic?...

Fixem-nos, altrament, en un detall importantíssim: que tots les grans films, i fins molts de mitjans, són inspirats per un esperit de revolta; que tots contenen, en potència o en síntesi, les idees i els sentiments que avui nosaltres defenem amb les armes. I és que tots els grans directores de cinema, tots els poetes i dramaturgs de la pantalla, com tots els artistes veritables, són revolucionaris. Ho són des del rus Eisenstein fins a l'americà King Vidor, des de l'alemany Pabst al francès René Clair. Ho són tots els grans creadors del mateix Charlot. Les cases productores, tot i llurs accionistes milionaris, no poden ofegar completament aquest esperit de revolta. Quan ho aconsegueixen, les obres produïdes no passen de mediocres. La banalitat i la falsedat més absoluta les caracteritza i aviat l'oblita les engoleix.

I quan són els dictadors feixistes els que intenten ofegar aquest esperit, el resultat és encara pitjor. Ho hem vist a l'Alemanya nazi, on el cinema, després d'haver arribat a realitzacions tan impressionants com "Noies d'uniforme", ha caigut en l'esterilitat més absoluta, i ho veiem a Itàlia, on els esforços de Mussolini no aconsegueixen treure'l de la inanitat on, després dels drames de dones fatals i de les emocions historicistes en cartró-pedra, sembla haver caigut definitivament.

Domènec GUANSE

PICASSO QUAN ANAVA A TIANA

Agafarem una carretera assolada que hi condueix i per la qual un tramvia blau — una mica descolorit, cosí germà del de Sarrià — abans es dedicava a girar-se-hi.

Bon punt ens haurem allunyat unes quantes passes, no més, de la carretera polsosa que passa per Montgat, ja caminarem entremig de les vinyes, de les cases amagades entre els rosers, de les masies rovellades, amb les teulades farcides de llacsos centenaris; ja veurem els pallers daurats; les gallines terrejant pels sembrats; les pageses que caminen amb calma, amb el cistell penjat del braç; els carros mandrosos; les parelles endiumenjades, assegudes als marges, que es somriuen enaiguades; que us miren i no us veuen; es perfilaran, davant nostre, les siluetes altes de les muntanyes, farcides de pins negrosos. Arribarà un moment que darrera d'un grup d'arbres descobrirem amb alegria les primeres cases del poble, al peu d'un camp de fútbl que ara no deu funcionar, perquè és ple d'herba seca i de verds.

I ja serem a Tiana. Treieu-vos, en arribar-hi a prop, el barret o la boina; el que porteu al cap. Feu-ho, perquè hauríeu arribat a un dels pobles més bonics del món; davant d'un paradís autèntic, encant dels ulls, en la construcció del qual col·laboraren fraternalment la Natura i els homes, utilitzant els millors materials que tingueren a mà.

La Tiana d'avui és un poble atepit de torres fatxendoses, ultra-modernes, amb unes façanes que tenen moltes pretensions. Els taronjers, que abans eren uns dels encants principals del poble, n'han desaparegut. Les ginersteres han fugit muntanya amunt. El bosc ha fet el mateix. I el tros que no se'n va voler moure, ha restat presoner dintre de les torres, consumint-se d'avorriment o de passió d'ànima.

No és ni de bon tros la d'anys enrera; la de quan en el grup de casetes blanques, que era el poble, menut com una caps de llumins, i que cabia al palmell de la mà, hi vivien, ben avingudes, unes quantes famílies, aferrades a la terra pels llagós de l'afecte i del treball. No és la Tiana de l'època de la tartana d'en Felip, que feia el servei de passatgers des de l'estació de Montgat fins al poble, ni la del temps de l'Isaac Albeniz, de l'esplendor del cafè de dalt, i d'en Pau Picasso, que quan hi anava a passar una temporada, per tal de reposar dels trasbalsos de la Barcelona de l'època dels Quatre Gats, posava a casa dels Reventós.

Aleshores era un poblet de pessebre, encisador, perdut gairebé en un recó ubac de muntanya, proper a Barcelona. No hi havia carreteres bones que hi menessin com ara. La Riera de Montgat, plena de rocs i de xaragalls; alguns conills de vinya dreturers, i prou. La carretera de la Conreria encara no existia. Per anar-hi, calia tenir moltes ganes de caminar; aci a mi m'hi arrossegava l'avi.

Sortíem de casa i, xano-xano, trencant per uns camins de drecera que ara no sabria trobar, collint caragols, abastant llocos, o bé menjant mores, ens acostàvem, poc a poc, a Tiana. A mig camí el sol, que en sortir de casa tot just treia el morro darrera de la mar, ja s'havia deixondit i ens petava de valent al clatell. Els sembrats i les vinyes semblaven vermissats; la calitja ens feia pampallugues als ulls. Aprofitàvem el pas i en arribar davant la selsareda de la Font de Sant Bru veíem sota dels nostres peus, des de dalt del camí, el miracle dels taronjers florits, i les clapes blanques de les cases escampades pel mig. Ja érem davant de Tiana, un centenar de passes més, pel camí de les Escoles, i ja seríem al poble. Les fèiem de pressa, de pressa, perquè hi volíem ésser de seguida. Passà-

rant uns quants anys, el cafè de dalt. Els diumenges, les festes entremig de setmana i les diades assenyalades hi pujàvem gairebé sempre. L'avi hi havia fet amistats i li agradava passar-hi la tarda jugant a cartes. A mi m'hi arrossegava amb l'esquer dels cigarrets que em cargolava pel camí.

El recordo com si fos ara el cafè; talment com si el tinguéssim al davant. S'hi entrava per una porta envidriada. El corer, costerut i estret, era ple de palets. A cada banda de la porta hi havia un balcónet. Al costat del de la banda de baix hi havia el corredor que anava a parar a la sala de ball.

paret un quadro penjat, al mig del qual es dibuixava una silueta esgrogueïda per la patina dels anys, el retrat d'Isaac Albeniz.

Més d'una vegada i més de deu jo havia evocat la meua Tiana de noi. I un diumenge de maig vaig anar-hi. Ala, ala, carretera amunt, a cavall de les comes, vàireg fer-hi cap en una hora. Vaig trobar-la gairebé igual que quan hi anava de menut, especialment a la part vella del poble. Feia molts anys que no hi havia estat i malgrat això, en anar-hi, vàireg recórrer de seguida les velles cases,

CARNET DEL TEATRE

TRASBALS TOPOGRÀFIC. — Mentre en el teatre que hom s'havia fet la il·lusió que podia ésser un reducte per a les inquietuds espirituals dels catalans ja la seva aparició el gènere analfabet, en l'escenari suburbà on aquest gènere arrela i es cultivà durant quinze anys, hi entra un alè d'aire dignificador i s'alça el teló per a refrescar la sala amb la deu de poesia pura que el "Fènix" espanyol abocà en "Fuentovejuna" ara ja tres segles i que es manté tan gemada que sembla captada d'avui mateix. La nostra topografia teatral, doncs, ha sofert un curiós capgirament. Pel que toca a vaur la Rambla convertida en suburbi, no ha estat cap sorpresa per a ningú.

ALLIÇONAMENT. — Es de creure que deu haver influït en la lloable decisió del Comitè Econòmic del Teatre de presentar Lope de Vega al públic de l'Espanyol el magnífic resultat de l'experiment fet al Barcelona amb les representacions de "La esclava de su galán". Per a ningú no té res de vexant saber-se aprofitar dels experiments d'altri. Al contrari: palesa bona voluntat i afany de superació. L'alliçonament de Carlos M. Baena té, encara, el mèrit de donar la raó als que hem vingut malandt, des del principi de la revolució, perquè l'espectacle no es desentengues de la part principalíssima que li correspon en la lluita alliberadora que sostenim.

TOT UN PROGRAMA. La setmana passada un diari local publicava un interviu amb el director de la companyia del Barcelona. Carlos M. Baena assegurava que es pot fer teatre d'art — nosaltres, menys ambiciosos, ens acontentem de dir-ne teatre intel·ligent — amb magnífics resultats econòmics. Això, dit al cap d'un mes llarg de provatura, té el seu valor... I per demostrar que les exigències de la taquilla no l'obliguen a modificar un lloable programa traçat de bell antuvi, Baena anuncia per a després de l'obra de "Lope de Vega" que quan escrivim aquestes ratlles encava senyoreja en el cartell de la sala de la Rambla de Catalunya, una comèdia de Benavente, a la qual seguiran una de Bernard Shaw i una de Molière...

PARALLELISME. Si com a devots del teatre no podem estar-nos de celebrar que sigui on sigui la intel·ligència n'assenyali el seu pas, com a catalanistes hem de doldre'ns que en aquests moments, més especialíssims que mai, siguem els de fora els que empetteixim amb llur exemple la nostra personalitat i ens facin adonar que en el nostre país hi ha un públic prou vast i prou apte per a interessar-se per un teatre cultivat i suficientment capacitat per a sentir les inquietuds de l'hora. Que són, tanmateix, totes unes altres que les que hom podria deduir del fet d'obrir les portes del

teatre oficial de Catalunya a obres escrites damunt de llibres de comerç, amb ratllats horitzontals i verticals, blaus, vermells i grisos, preponderant aquests darrers. Devia ésser per a casos com aquests que Alfred Kerr escriví: "Molt sovint una peça és interessant per la psicologia... dels que l'han admesa."

MOLIÈRE I IBSEN. — Abandonem el tema, tan ingrat a la Censura com a nosaltres mateixos; i ja que hem espigolat en Alfred Kerr, volem traduir per al darrer full del carnet d'avui, i amb mires a espiritualitzar-lo, aquest deliciós parangó entre dos autors tan oposats entre ells com Molière i Ibsen: "¿Qui té raó — es pregunta Kerr — Molière o Ibsen? Aquest diu: "L'home sol és l'home més fort." I diu Molière: "Sempre cal romandre entre el més gran nombre." I un conflicte sobta el fur intern del crític compassiu, pobre doble de l'ase de Buridan... No resta sinó constatar que Ibsen i Molière estan d'acord, almenys, respecte a les dones. Ariste, sense preconcitar-ne l'emancipació tal com ja l'autor de "Casa de Nines", reclama per a elles, de totes passades, la qual cosa és remarcable, una certa independència. Heus aci, venturosament, un punt que mitiga el conflicte entre dos grans dramaturgs. L'aristarc, des d'ara, pot dormir tranquil."

els llocs quiets, i els recons assolats amb els quals ens havíem fet amics de menut. Em penso que també varen reconèixer-me a mi. De les torres pretensioses no en vàireg fer gens de cas. La meua Tiana — ja no cal dir-ho — és la vella; la Tiana vella per mi és la bona.

Vaig anar-me'n de dret cap al cafè de dalt. Era igual que abans. Exactament igual. No n'havia canviat ni tan solament la pintura. Les columnes, el billar, les taules, les aranyes, eren al mateix lloc on les havia deixades jo noi. El pati interior i la sala, també. ¿Per què no hi havia d'anar a donar un cop d'ull? Així vaig fer-ho. El retrat d'Isaac Albeniz, descolorit, groguenc, encara era penjat al mig de la paret. Vol dir que els tianencs es recorden — i em penso que amb afecte — del gran músic que els féu l'ofrena directa de la seva estimació, escollint l'encisadora Tiana com un dels seus llocs de sojorn preferit? Jo així ho crec almenys.

El que no saben els tianencs — i ara que ve a tomb he de dir-ho — és que també fou hoste de Tiana el pintor Pau Picasso. Qui en sap alguna cosa d'aquesta circumstància curiosa, són els Reventós. Jo el que sé només és que hi havia passat algunes temporades, i sé que en Ramon Reventós, el malaguanyat humorista, sempre que es parlava de Picasso deia el mateix: que els ocs dels seus arlequins eren "pispatos" — així mateix — del color daurat dels ceps de Tiana, a la tardor.

Picasso, però, hi passà només algunes temporades, mentre que Albeniz, al contrari, hi posà casa i va passar-hi moltes tongades llargues als estius, i això durant molts anys. Hi ha alguna diferència, és clar, i a favor d'Isaac Albeniz; però tanmateix, també val la pena de fer saber que Pau Picasso, el cèlebre pintor, l'inventor famós del cubisme, també havia romàs en aquest poble deliciós.

Tornem ara al cafè de dalt? Albeniz, hi passava totes les tardes de la primavera i de l'estiu, jugant al "tresillo". Hi compareixia després de dinar, vestit amb un trajo de dril, el ventilador sota el braç i el "puro" a la boca. Ell mateix s'enxufava l'atuell refrescador al sostre. Acte seguit començava una partida aferrissada que durava fins a l'hora de sopar. I així tots els dies, fins que començava a fresquejar. Aleshores Albeniz feia les maletes i se n'anava a rodar per Europa donant concerts i més concerts, esperant, ai! que comencessin a florir els ametllers per a tornar altre cop a Tiana.

A les nits no sortia de casa seva. Es dedicava a repicar el piano fins a les petites. Hi havia pagoses que deien que feia música "sobre els moros". D'on ho havien tret? Seria curiós d'esbrinar-ho perquè, al capdavant, potser s'arribaria a aclarir que el famós poema musical "Ibèria" va ésser guixat a Tiana. És aquest detall que jo em permeto d'oferir als tècnics, per si de cas volen escatir-lo.

Tot era igual que vint anys enrera a Tiana. Fins el paisatge — i això malgrat l'absència dels taronjers —, em va semblar que era el mateix d'abans.

Vaig passar-hi, tanmateix, una tarda deliciosa. La contemplació directa del paisatge i del poble, despertà en mi records inospitats i amics, que jo he procurat "atrapar" amb aquestes ratlles. No sé pas si ho hauré aconseguit. En aquest cas que el lector i l'amic Nolis em perdonin, però que tinguin en compte que hi he posat tota la meua bona voluntat per aconseguir-ho. I qui fa el que pot...

Jaume PASSARELL

COPS DE BEC

LITERATURA FEMENINA

L'èxit d'"Aloma", la novel·la de Mercè Rodoreda que abusa, en algun capítol, de ratlles d'"eloqüents" punts suspensius, ens porta a la memòria una història llegida ja fa temps en un setmanari parisenc.

Una encisadora noia, plena de gràcia i de candor, ha escrit, amb una ingenuïtat perfecta, un parell de novel·les atravidissimes. Un periodista la coneix en una platja de moda, i sorprès de la seva joventut i de la puresa dels seus ulls, li pregunta:

—Com ha anat això, senyoreta? ¿Es ben bé vostè qui escriu uns tals llibres?

—Oh, això no és res!! — respon la noia — Ja veurà el que publicaré ara. Es tan agosarat, que la mamà m'ha privat de llegir-lo.

TRAJECTORIA ERRADA

Fou demanat a Tristan Bernard que expliqués els minuts més emocionants de la seva vida. L'autor de "Petit Café" no es féu pregar gens. I digué:

—Un dia em trobava a Saint-Malo i volia anar a retre homenatge a un dels escriptors més grans del nostre país: Chateaubriand. Vaig preguntar on queia la seva casa i un guia m'hi acompanyà. Un cop allí, mut de tan profundament emocionat, repassava mentalment les pàgines magnífiques d'"Atala" i de "René" i les cadències meravelloses de l'"Itinerari". Abismat en la meua emoció, no se m'havia acudit de llegir la placa commemorativa plantada a la façana. Quan vaig fer-ho, ai, las!, vaig veure que no em trobava davant la casa de Chateaubriand, sinó de la de Surcouf.

"No dissimulo la meua gran admiració pel gran corsari. Però és evident que si ho hagués sabut hauria donat a la meua emoció una direcció una mica distinta."

VOLTAIRE, INTIM

Heus ací una anècdota que ha estat tramesa de generació a generació per la

— Ah, si això passava al nostre país!...
— Ja us enviarem una protesta i quatre discursos.

tradició oral i que dona com autèntica la revista on la trobem.

Tres veïns d'un poble dels voltants de Lonsle-Saulnier emprehueren a peu un viatge a Suïssa. Llurs sentiments cristians els impulsaren a veure de prop "aquest monsieur Voltaire, de qui tant es parla", en passar per Ferney.

Trucaren a la porta de la casa, i traïen-se les perruques digueren:

—Voldríem veure el senyor Voltaire...

—Sóc jo. Mireu-me, doncs, pel davant — i féu una salutació vinclant l'espinada — i pel darrera — i es girà i tornà a vinciar-se — i ara, estiguen bons! I tancà la porta.

TRETZE SON TRETZE

Amb motiu de la commemoració del Corpus de Sang hom ha fet una mica d'història adient i per les columnes dels diaris ha sortit com cada any el nom de Lluís XIII, rei de França.

En un anecdotari d'ell hi trobem aquest paràgraf:

"Quan Lluís XIII contragué matrimoni amb la infanta "Anne d'Autriche" fou constatat que hi havia entre els nuvis una meravellosa correspondència: el nom de "Loys de Bourbon" conté tretze lletres, com tretze en té també el de la seva dona. Era el tretzè rei de França que duia el nom de Lluís, i ella era una de les tretze infantes del mateix nom que hi havia a la casa d'Espanya. Quan fou convingut el matrimoni, Anna i Lluís tenien tretze anys cadascun..."

¡Amb quines coses s'entretenien els nostres rebesavis!

HUMOR JUDICIAL

Jules Romain, l'autor de farses tan divertides i agudes com "Knock" i "Donogoo-Tonka", es trobà un dia amb un jutge tan humorista com ell i força més maliciós.

Un periòdic festiu havia reproduït, sense autorització, un poema de Romain sota el títol de "Literatura cubista". L'escriptor portà l'editor als tribunals i el jutge dictà una sentència farcida d'"Ate-sos" molt saborosos.

Heus-ne ací dos:
"Atès que adhuc quan canta el seu peu, el poeta Jules Romain sap elevar aquest peu a altures inacessibles al senzill lector d'esperit simple i d'intel·ligència poc complicada;

"Atès que Jules Romain, llevat que el seu talent sofrís una evolució completa i poc versemblant, no ha de témer d'ésser confós amb els col·laboradors d'estil clar i de bon humor d'un periòdic divertit..."

Tanmateix, aquest jutge no preveia que Jules Romain escriuria un dia "Knock o el triomf de la medicina".

LA VERITAT DE CADASCU

Abans de la guerra, un repòrter molt popular féu una enquesta entre els músics més destacats. En una conversa que tingué amb un compositor jove, no gaire modest i bastant tivat, li demanà la seva opinió sobre un mestre il·lustre que li doblava, almenys, l'edat.

—Es una "patum" que ja ha donat tot el que podia i que no ha estat, precisament, res de l'altre món...

El periodista visità, després, el mestre qualificat tan pejorativament pel músic jove i li demanà la seva opinió sobre aquest.

—Es un xicot que val molt; molt intel·ligent, i que farà una gran carrera...

El repòrter, davant la distinta manera de jutjar-se l'un a l'altre, no pogué reprimir la seva indignació contra el primer, i exclamà:

—Mestre, estic meravellat de la vostra generosa indulgència. Ell m'ha dit de vos així i allò...

—No en feu cas — respongué el músic —. Tots dos sabem que mentim...

UNS VEÏNS DE MARK TWAIN

Mark Twain feia una vintena d'anys que vivia a Buffalo quan un matrimoni jove s'instal·là en una torreta de davant per davant de casa seva.

Pocs dies després de l'arribada dels nous veïns, una nit Twain s'estava escrivint rera la seva finestra i hom el veié esguardar maquinalment la casa de davant, alçar-se tot de cop, travessar el carrer i trucar a la porta del matrimoni jove. Aquests, una mica temorencs, obriren, i Mark Twain entrà, saludà i digué, en el to més correcte:

—Perdonin, senyors... Em dic Clemens i visc ací davant. La meua esposa i un servidor teniem el propòsit de fer-los un dia d'aquests una visita de cortesia... Els demanem que ens excusin per haver-la retardada, a causa d'obligacions ineludibles... Això ha fet que ara m'hagi hagut de presentar en una forma molt anormal i a una hora tan intempestiva... Però m'ha semblat que no podia negligir de fer-ho... Perquè és el cas que se'ls cala foc a casa...
I era cert.

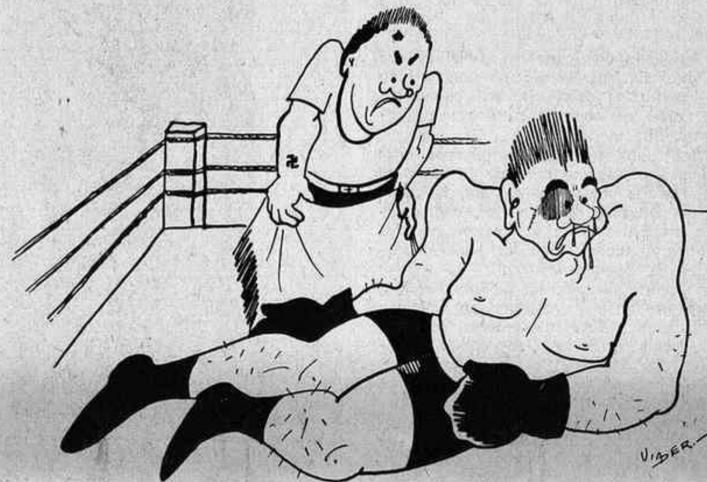
"CATALUNYA" A PARIS

Un amic que resideix a París ens envia aquest elogi a la nostra cultura.

"Estic molt content del que vaig a contar-te, perquè satisfà el meu orgull de francès. He pogut constatar que Catalunya no és insensible a la glòria del nostre pare Hugo. Acaben de presentar-me una dameta catalana que la vostra guerra ha emmenat a París. Amb ajut de la persona que l'acompanyava li he fet dir la impressió que li ha fet la nostra "Ville". I m'ha contestat: "—Estic meravellada! El primer que he fet ha estat visitar l'església de Victor Hugo." De moment no l'he entesa, i he suposat que l'interpret comètia una "gafe"! I quan li he demanat que a quina església es referia, m'ha aclarit: "—A Nostra Dona de París!"

— Què faran si els ensorren els vaixells?
— Res; construir-ne de nous.

DEL MATX JOE LUIS - SCHMELING

— Amb telegrama i tot... era inevitable.

EL PARE HUGO

I ja que ens ha sortit Victor Hugo...

Es sabut que els francesos — sobretot els lletraferits —, s'omplen la boca anomenant-lo "el pare Hugo", per una respectuosa admiració que s'ha complgut de mantenir una tradició formada a la vellesa de l'autor de "Les châtiments", la glòria del qual, val a dir-ho, ha sobreviscut totes les crítiques.

Quan Louis Marsolleau arribà a París procedent de la seva província, somniant triomfar dins la literatura, es presentà tímida i al gran escriptor. Marsolleau tenia setze anys i, baix de talla com era, encara semblava més jove.

—Mestre — digué en veu trèmula —, vós sou per a nosaltres el nostre pare...

Hugo el mirà benèvolament i amb molta dolcesa rectificà:

—L'avi, "mon enfant", l'avi...

DISCRECIO

Charles-Augustin de Sainte-Beuve, l'agut i penetrant crític, era famós, també, pel seu ateisme. Caigué malalt de gravetat i una parenta seva que s'encarregà de cuidar-lo s'entestà, secretament, a convertir-lo a la religió catòlica. Tots els moments de repòs del malalt la infermera els

aprofitava per a llegir-li la "Imitació de Crist". Tot i que l'autor de les "Causeries de Lundi" no s'estava de fer gestos d'impaciència, la lectora, perfectament capacitada del seu propòsit, continuava la lectura.

Un dia algú li preguntà com s'ho manegava perquè Sainte-Beuve suportés les seves lectures piadoses, i ella contestà:

—Quan el text és massa moral, salto la pàgina.

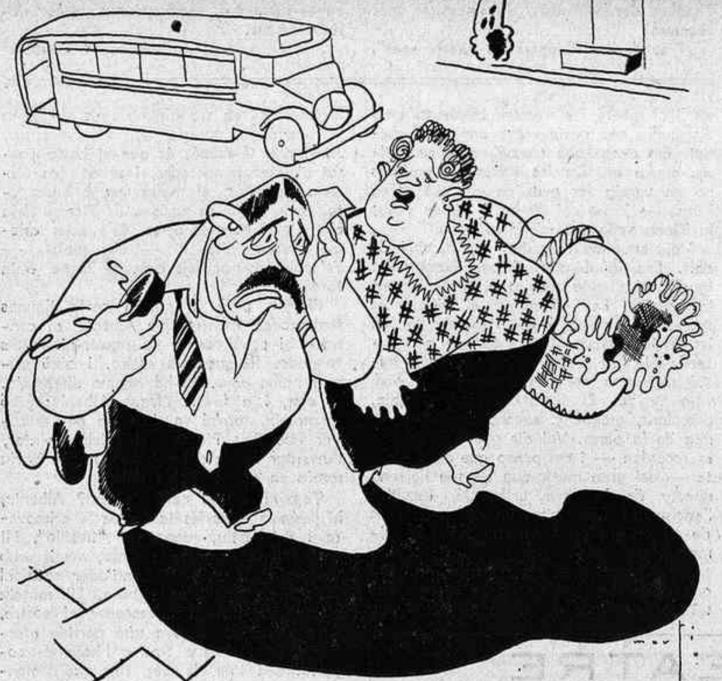
OSTRES VERDES DE MARENNES...

Jules Barbey d'Aureville entrà un migdia a la Maison Dorée, de París, per tal de dinar. No hi havia, en tot el restaurant, cap taula buida. I una, només, ocupada per un sol client: Pontmartin, enemic irreconciliable del poeta. Barbey d'Aureville vacil·là si havia d'asseure's o no davant de Pontmartin, i per fi es decidí a fer-ho. Aquest, una mica sorprès de la gosadia de Barbey, li digué:

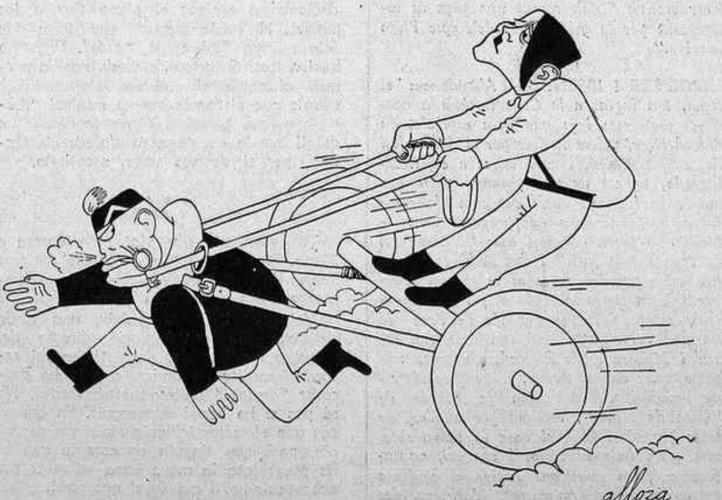
—Molt senyor meu: jo acostumo a dinar sol.

El poeta pegà un cop d'ull ràpid a una dotzena d'ostres que acabaven de servir a Pontmartin i replicà:

—Però avui sou tretze a taula...

— Que et contava, ¿un sopar de duro?
— No; de dos duros.

L'EIX ROMA-BERLIN

Hítler. — Amb un eix així es ve sobre rodes.

Foc a la cua del llop

Això és el Mare Nostrum i de ningú més